

A pedagógusképzés megújítása

Szerző: Dr. Simonics István

Lektor: Dr. Ollé János

Sorozatszerkesztő: Dr. habil. Tóth Péter, Óbudai Egyetem
Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

© Dr. Simonics István
Mindennemű sokszorosítási jog fenntartva

A kötet bizonyos tartalmi elemei a szerző(k) által „A műszaki és humán szakterület
szakmai pedagógus képzésének és képzők hálózatának fejlesztése” című
TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0002 projekt keretében kifejlesztett
elektronikus tananyaghoz kapcsolódnak.

ISBN 978-615-80494-2-9
ISSN 2498-7123

Kiadó: Typotop Kft., Budapest, 2016
Kiadásért felelős: Krajczár Lajos
Felelős szerkesztő: Dr. Tóth Péter
Borítóterv, tördelés: Nagy Krisztina

TARTALOMJEGYZÉK

1.	A HAZAI TANÁRKÉPZÉS A KILENCVENES ÉVEKTŐL.....	7
1.1.	Társadalmi és szerkezeti problémák.....	7
1.2.	A közoktatás és a pedagógusképzés történeti áttekintése.....	21
2.	VÁLTOZÁSOK A TANÁRKÉPZÉSBEN.....	27
2.1.	Jogszabályi háttér.....	27
2.2.	Pedagógus-életpályamodellel.....	52
	Önellenőrző kérdések.....	69
	Irodalomjegyzék.....	71

ELŐSZÓ

Számos kutatás igazolja, hogy a sikeres és sikertelen oktatási rendszer közötti alapvető különbség a pedagógusok minőségében rejlik. E minőség meghatározó elemei a hozott kulturális dominancia és a tanári felkészítés, beleértve a megfelelő színvonalon mentortált iskolai gyakorlatot is. Különösen igaz mindez a szakmai pedagógusképzésre, hiszen a szakképzésben jóval magasabb a gyengén motivált, a sajátos nevelési igényű és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók száma, akik motiválása és fejlesztése nagyon felkészült szaktanárokat és szakoktatókat igényel.

A pedagógusi feladatra való felkészítésben fontos szerepet játszanak a színvonalas és korszerű tanárképzési tankönyvek és szakkönyvek. Szakmai pedagógusképzés sorozatunk életre hívásának legfontosabb célkitűzése, hogy a szakmai alapozó oktatásban és a szakképzésben tevékenykedő tanárok és szakoktatók mellett a szakmai pedagógusképzés hallgatói, valamint az ő gyakorlati felkészítésükben közreműködő mentortanárok is megismerkedhessenek a pszichológia, a pedagógia és a szakmódszertan legújabb ismereteivel, jó gyakorlataival.

A sorozatban megjelenő kötetek elkészítéséhez nagyban hozzájárult az a 25 elektronikus tananyag is, amelyek „A műszaki és humán szakterület szakmai pedagógus képzésének és képzők hálózatának fejlesztése” című TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0002 projekt keretében jöttek létre az Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központjában. A Szakmai pedagógusképzés sorozat elindításához különös aktualitást ad Központunk névadójának, a dualizmus kiemelkedő oktatáspolitikusa Trefort Ágoston születésének bicentenáriuma.

Trefort helyesen ismerte fel, hogy a XIX. század végi hazai kapitalizmus fejlődésének alapfeltétele a közoktatás továbbfejlesztése és a szakképzés elindítása, kiterjesztése. Az eötvösi pályát követve, majd meghaladva a hangsúly egyre inkább átkerült a népoktatástól az új, ipari-kereskedelmi oktatási formákra. Előnyben részesítette azokat az iskolatípusokat is, amelyek nem a humán pályákra, hanem az iparra, mezőgazdaságra, kereskedelemre készítettek fel. Szerteágazó munkásságából kiemelhető az 1884. évi XVII. törvénycikk, mellyel szabályozta az iparostanonc-oktatást, illetve az 1883. évi XXX. törvénycikk, amely rögzítette a tanári képesítés feltételeit és a vizsgálatok általános követelményeit. Ez utóbbi törvény előterjesztésekor mondta, hogy az oktatáson „... tisztán a helyes módszer és a tanárok okossága és helyes eljárása által lehet segíteni.”

E gondolatok jegyében ajánlom szakmai pedagógusaink figyelmébe jelen sorozatunk valamennyi kötetét.

Budapest, 2016. február

Dr. habil. Tóth Péter
sorozatszerkesztő

Bevezető

„A pedagógusképzés megújítása” című tantárgy a gyakorlatvezető mentortanárok képzésében jelenik meg. A szakkönyv elkészítésével az volt a szerző célja, hogy megfelelő keretbe foglalva, átfogó képet kaphassanak a mentortanár hallgatók és az érdeklődő olvasók a pedagógusképzés megújításának legfontosabb eseményeiről, megismerjék azt a gazdasági, politikai és társadalmi közeget, amelyben a pedagógusképzés az elmúlt 25 évben létezett.

A könyv segítséget nyújt abban, hogy az olvasó megismerje a jelenlegi pedagógusképzés legfontosabb elemeit, és felkészülhessen a pedagógus előmeneteli rendszer követelményeinek teljesítésére is.

A könyv két részre tagolódik és összesen 4 fejezetet tartalmaz. A könyv végén kérdések találhatóak, a megszerzett ismeretek elsajátításának ellenőrzéséhez.

A szakkönyv tartalma úgy épül fel, hogy az olvasó napi gyakorlatban alkalmazható ismeretekkel találkozzon, amelyek segíthetik a mentori munkáját, vagy eligazodást adhatnak olyan kérdésekre, amelyekre eddig más területekről még nem kaphatott választ.

A terjedelmi korlátok miatt a sokszínű témakörök rövid bemutatására van lehetőség, ugyanakkor a megadott forrásanyagok, az internetes hivatkozások lehetőséget biztosítanak a további részletek megismerésére és feldolgozására is.

1. A HAZAI TANÁRKÉPZÉS A KILENCVENES ÉVEKTŐL

Az első rész a hazai tanárképzést mutatja be, a kilencvenes évektől. Megismerhetjük, hogy a demográfiai változások, a gazdaság fejlődése, milyen hatással volt a tanárképzés szerkezetének kialakítására, és fejlesztésére.

Ez a rész két fejezetből áll.

Az 1. fejezet a társadalmi és szerkezeti problémákat ismerteti.

A 2. fejezet a közoktatás és a pedagógusképzés történeti áttekintését mutatja be.

1.1. Társadalmi és szerkezeti problémák

Célkitűzés:

- A hazai tanárképzéshez kapcsolódó társadalmi és szerkezeti problémák bemutatása, a változások hatásainak ismertetése.

A tanárképzés lenyomata az oktatási rendszer erősségeinek és gyengeségeinek, nemcsak mint kibocsátó, hanem mint alkalmazója is. Az oktatási rendszer átalakítása megköveteli a tanárképzés átalakítását is. A pedagógustársadalom jelentős méretű foglalkozási csoport hazánkban. Történeténél, életkörülményeinél s nem utolsósorban képzettségénél fogva egyben társadalmi csoport is – amely markánsan elkülönül, esetenként konfrontálódik is más társadalmi csoportokkal kultúrájában, érdekeiben és életkörülményeiben.

„A tanárképzés családok tömegét érinti és mozgatja meg; releváns a helyi-regionális politika számára is; befolyásolja az elhelyezkedést, a foglalkoztatottságot, a demográfiai folyamatokat, a szociális ellátást. A tanárképzés társadalmi ügy. Aki a tanárképzést reformálja, a hazai felsőoktatás egyik pillérét éri el és mozgatja meg. Nem is lehet másképp: a (felső)oktatás minden reformja – mind a „bemeneti”, mind a „kimeneti” oldalon – érintkezik a tanárképzéssel. Az oktatásügy piacán a tanárképzés keresletet is, kínálatot is támaszt – egyszerre.” (Kozma, 2009)

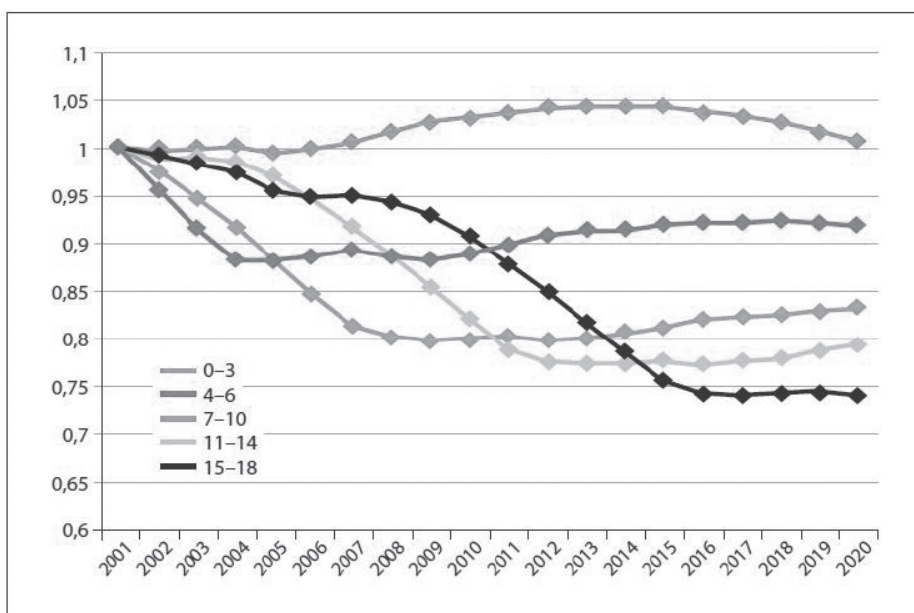
1.1.1. Szerkezeti változások és problémák

Az alábbiakban először a társadalmi-gazdasági környezetnek azokat a legfontosabb jellemzőit vizsgáljuk meg, amelyek az 1990 óta eltelt 25 évben különösen nagy befolyással voltak az oktatáspolitikai alakulására.

„A politikai rendszerváltást követően más ágazatokhoz hasonlóan az oktatás is belekerült a demokráciának abba a kialakuló új dinamikus erőterébe, amelyben a politika tartalmát és eszközeit sokféle, egymással konfliktusban vagy szövetségben lévő politikai szereplő és a közöttük zajló interakciók alakítják.” (Halász, 2006)

Az oktatási ágazat vizsgálata során kiemelt figyelmet kell fordítani a **demográfiai viszonyok** elemzésére. Az egyes korcsoportok létszámának alakulása az oktatáspolitikára egyik legjelentősebb bemeneti tényezője: akár csökken, akár nő ez a létszám, ez mindenképpen alkalmazkodási kényszerrel, illetve, ha ez időben nem következik be, válsággal jár.

A 80-as évektől kezdődően a középfokú képzésben résztvevő korosztályban jelentős demográfiai csökkenés figyelhető meg (1.1.1. ábra).

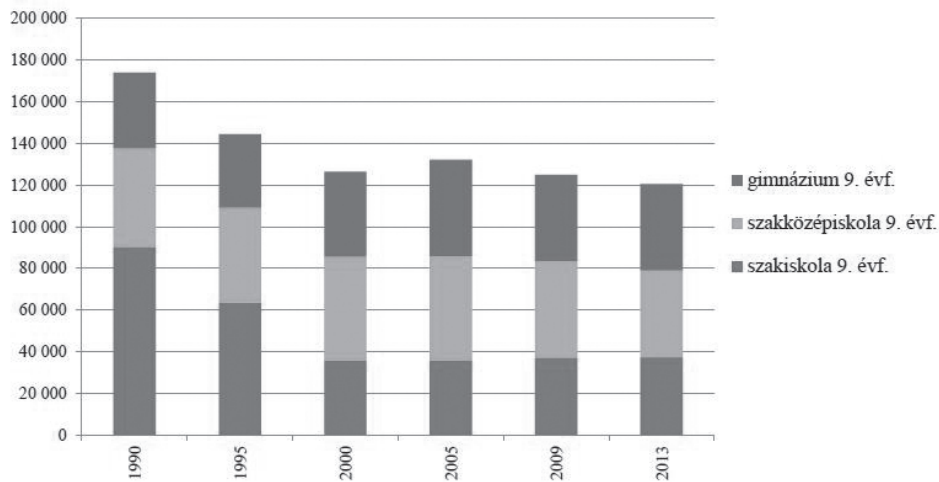

1.1.1. ábra

0-18 éves korosztály létszámának várható alakulása korcsoportonként (2001=100)

Forrás: Habcsek László KSH Népeségtudományi Intézet

A folyamatosan fogyó gyereklétszámra az iskolarendszer fejlődésében egy nem várt válasz figyelhető meg. Lényegesen nem csökkent le a középfokú intézmények száma, ugyanakkor jelentős struktúraváltás alakult ki. Amíg a 90-es évek elején a gimnáziumba kb. 20%, a szakközépiskolákba kb. 25%, a szakmunkásképző iskolákba a 14-18 éves korosztály több mint 50%-a járt, kb. 5% volt a lemorzsolódás (1.1.2. ábra).

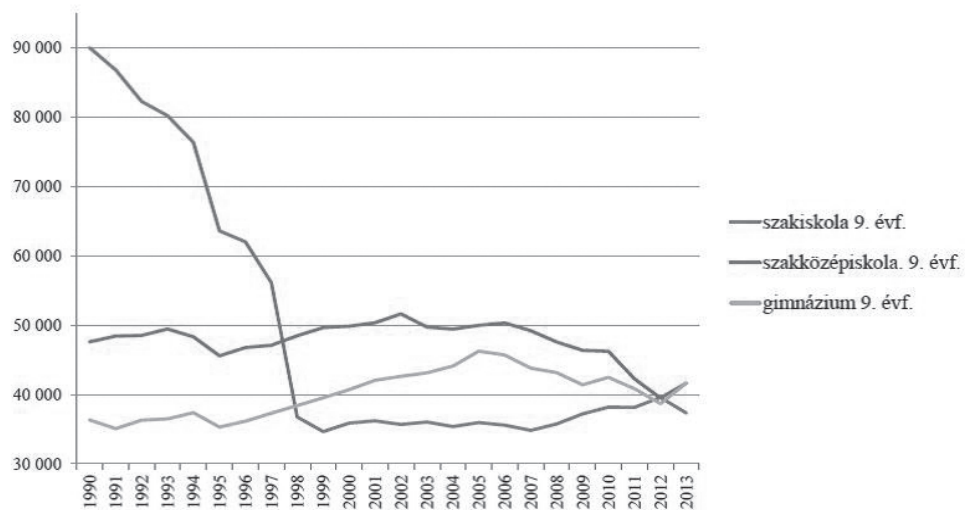

1.1.2. ábra

A középfokú oktatásba belépő tanulók összlétszáma (fő) és aránya

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

Ma az arányok egészen másképpen alakulnak: gimnáziumba 34%, szakközépiskolába szintén kb. 34%, szakiskolába 32% iratkozott be 2013-ban (1.1.3. ábra).

1.1.3. ábra

A középfokú oktatásba belépő tanulók száma (fő)

Forrás: KSH

A gimnáziumok és szakközépiskolák esetében az évezred forduló után ez folyamatos csökkenés, míg a szakiskolák esetén ez enyhe emelkedés után következett be.

Az arányok megváltozását nemcsak az indokolja, hogy a törvényi szabályozás 16 éves korról 18 éves korra növelte az iskolaköteles időszakot 1993-ban, hanem a gazdaság is egyre jobban felkészült, széles körű, alapos elméleti ismeretekkel rendelkező munkaerőt igényelt, valamint a szakképzés finanszírozása is a szakközépiskolai osztályok alapítását segítette elő. A 90-es évektől megszorodtak a magán szakképző intézmények és az alapítványi iskolák is. Az oktatási törvény változása nemcsak az iskola típusok választásában okozott jelentős eltérést, hanem megnövekedett az alapképzés időtartama is, így a 9. és 10. osztályban is csak szakmai alapozó képzést biztosíthattak az iskolák, ezt követően csak a 11. osztálytól kezdődhetett meg a szakmai képzés. Ez a változás megnövelte az iskolában eltöltött időt is, hiszen akik szakközépiskolába jártak, csak az érettségit követően a 13. vagy 14. évfolyam befejezését követően kaphattak szakképesítést.

Az általános és tartós csökkenés olyan szerkezeti feszültségeket gerjesztett, amelyek – igaz, gyakran indirekt módon – nagymértékben meghatározták az oktatáspolitikai napirendjét, például ellátási zavarokat okoztak, leépítendő kapacitásfelesleget teremtettek, tanári foglalkoztatási problémákat generáltak, expanziós folyamatok lehetőségét nyitották meg, és új strukturális megoldások kipróbálását tették lehetővé.

Az oktatás egyes alrendszeiben – a közoktatásban, a szakképzésben, a felsőoktatásban és a felnőttképzésben – eltérő kormányzati és politikaalakítási intézmények és mechanizmusok alakultak ki, ezek eltérő módon tették lehetővé az egyes alrendszerek szakmai és történeti sajátosságainak megfelelő megoldások és megközelítések érvényesítését, és eltérő szakmai és érdekcsoportok bekapcsolódását segítették. „A választások nyomán – a közép-kelet-európai régió több más országához hasonlóan – olyan, döntően keresztény, nemzeti és konzervatív orientációjú pártok szereztek hatalmat, amelyekre a korábbi rendszerrel való radikális szembefordulás volt jellemző, és amelyek vezetőinek jelentős hányada korábban kisebb-nagyobb mértékben el volt szigetelődve a szakpolitikai problémavilágtól. Figyelmük előterében a nemzeti kultúra és identitás újraélesztése, és a polgári értékek rehabilitációja volt, és kiemelt figyelmet fordítottak olyan kérdésekre, mint a tanítás tartalmának ideológiátlanítása vagy az egyházak oktatásügyi szerepének a visszaállítása” (Halász-Lannert, 1996). A politikai pártok többségénél az átalakulás első időszakában kevésbé érvényesült az a fajta **oktatáspolitikai orientáció**, amely az oktatási szakpolitika elsőrendű feladatának a modern társadalom és gazdaság problémáinak a megoldásához való hozzájárulást tartja.

A politikai pártoknak az oktatáspolitikára gyakorolt hatása eltérő volt az egyes kormányzati ciklusokban és az egyes alágazatokban. Ennek egyik kézenfekvő mutatója az, hogy mely pártok ellenőrizték az oktatáspolitikai szempontjából fontos tárcákat. Az oktatási minisztérium mellett ilyennek kell tekinteni a szakképzés és a felnőttképzés területén meghatározó szerepet játszó munkaügyi vagy foglalkoztatási tárcát is. (1.1.1. táblázat).

Az oktatási és munkaügyi (foglalkoztatási) tárcákat ellenőrző pártok és miniszterek, 1990-2014.		
Kormányzati ciklus	Oktatási minisztérium	Munkaügyi (foglalkoztatási) Minisztérium
1990-1994	MDF Andrásfalvy Bertalan Mádl Ferenc	FKgP Győriványi Sándor Kiss Gyula
1994-1998	SZDSZ Fodor Gábor Magyar Bálint	MSZP Kósáné Kovács Magda Kiss Péter
1998-2002	Fidesz Pokorni Zoltán Pálinkás József	Ebben az időszakban nem volt önálló munkaügyi minisztérium, a szakképzés és a felnőttképzés irányítása az OM-hez került.
2002-2006	SZDSZ Magyar Bálint	MSZP Kiss Péter Burány Sándor Csizmár Gábor
2006-2010	MSZP Hiller István	MSZP Herczog László
2010-2014	Fidesz Réthelyi Miklós Balog Zoltán	Fidesz Matolcsy György Varga Mihály
2014-	Fidesz Balog Zoltán	Fidesz Varga Mihály
MDF: Magyar Demokrata Fórum; FKgP: Független Kisgazda Párt; SZDSZ: Szabad Demokraták Szövetsége; MSZP: Magyar Szocialista Párt; Fidesz: Fial Demokraták Szövetsége, Fidesz – Magyar Polgári Párt (Fidesz–MPP), Fidesz – Magyar Polgári Szövetség (Fidesz–MPSZ)		

1.1.1. táblázat: Az oktatási és munkaügyi (foglalkoztatási) tárcákat ellenőrző pártok és miniszterek, 1990-2014.

Forrás: Kormányzati információk alapján saját készítés

Az első, 1990-1994 közötti kormányzati ciklusban a vizsgált időszakban az oktatási tárca az MDF, míg a munkaügyi tárca a FKGP ellenőrzése alatt állt.

Az 1994 és 1998 közötti időszakban az oktatáspolitikai feletti ellenőrzés koalíciós megosztásáról beszélhetünk. Miközben a liberális SZDSZ megkapta az oktatási tárcát, és ott modernizációs reformokba kezdett, az MSZP is megerősíthette pozícióit a foglalkoztatási politikához továbbra is erősen hozzákapcsolt szakképzési politika területén.

Ekkor került sor például a szakképzési rendszer számára egyedülálló finanszírozási forrást teremtő, a munkáltatókra kirótt adóként működő szakképzési hozzájárulás bevezetésére, és ekkor történt meg az akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzés bevezetése is.

Ez utóbbi intézkedés többek között azt is jelezte, hogy a szakképzési politika hatóköre immár nemcsak a közoktatási rendszeren belül működő középfokú szakképzésre, hanem egyre inkább a felsőoktatásra is kiterjed. A felnőttoktatás és szakképzés területén ekkor zajlottak a nemzetközi források bevonásával történő legnagyobb, már az előző ciklus idején elkezdett fejlesztések, amelyek részben a munkaerő-piaci oktatás önálló intézményrendszerének a kiépítését, részben a középfokú szakképzés modernizálását szolgálták. Érdemes továbbá hangsúlyozni, hogy az oktatási tárca sem ebben a ciklusban, sem a következő – 2002 utáni – szocialista-liberális kormányzás alatt nem állt teljesen egy párt ellenőrzése alatt, hiszen a liberális miniszternek mindig szocialista politikai államtitkára volt.

Az 1998 és 2002 közötti időszakban az oktatási és képzési politikát tekintve rendkívül erős hatalmi koncentráció zajlott le. Ebben a kormányzati ciklusban olyan, az oktatás, a képzés, sőt tágabban az emberi erőforrások fejlesztése területén rendkívül széleskörű felelősséggel rendelkező oktatási tárca jött létre, amelyhez a megszüntetett korábbi munkaügyi minisztériumtól, illetve annak utódaitól fokozatosan átkerült nemcsak a szakképzés, hanem a munkaerő-piaci átképző intézmény és eszközrendszer egésze feletti felügyelet, beleértve ebbe a foglalkoztatási alap képzési célokat szolgáló részét is.

Ebben az időszakban az oktatási tárca által a parlament elé terjesztett új felnőttképzési törvény nemcsak a felnőttoktatási alrendszerre vonatkozó szakpolitika megerősödését, hanem a politikának az oktatási tárca ellenőrzése alá kerülését is magával hozta. Mindezek mellett az oktatási tárcához került a humán erőforrás-fejlesztést szolgáló európai strukturális támogatások fogadására való felkészülés feladata is, ami e területen a rendelkezésre bocsátott eszközök egyedülálló gazdagodását ígérte.

A 2002-ben lezajlott kormányváltást követően nemcsak újjáalakult a munkaügyi tárca, de a korábbiaknál jelentősebb, átfogó foglalkoztatáspolitikai stratégiai szerepre is szert tett. Az oktatási tárca élére ismét SZDSZ-es miniszter került, ugyanakkor a létrejött Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium vezetését szocialista miniszter vette át. Részben ez utóbbi tárcához került vissza a szakképzési terület, és teljes mértékben ide került a felnőttképzésért, ezen belül, a munkaerő-piaci képzésekért való kormányzati

felelősség. Ez a tárca vette át továbbá a humán erőforrás-fejlesztést szolgáló strukturális alapok fogadására való felkészülés feladatát, és ezeknek az alapoknak a megnyílása után ez lett 2004-ben az elinduló programok koordináló hatósága. Tekintettel arra, hogy ez utóbbiakba beletartoznak azok a programok is, amelyek egyértelműen az Oktatási Minisztérium szakmai felügyelete alá tartozó területek fejlesztését szolgálják (pl. az alapfokú és középfokú általános képzést), az oktatásért és a foglalkoztatásért felelős kormánysszervek közötti együttműködési képesség kérdése minden korábbinál fontosabbá és érzékenyebbé vált.

A 2006-os választást követően, már mind az oktatást, mind a szakképzést és a munkaerő-piaci képzést is, MSZP-s miniszter által irányított minisztériumok felügyelték.

A 2010-es választást követően a kétharmados többséggel rendelkező Fidesz teljesen új minisztériumi struktúrát alakított ki. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium jogutódjaként, több más minisztériumot is magába olvasztva létrejött a Nemzeti Erőforrás Minisztérium. 2012. május 14-től Emberi Erőforrások Minisztériuma néven folytatja ma is működését, amely a teljes közoktatás felügyeletét ellátja.

Teljesen átfogó reform végrehajtásába kezdett az oktatáspolitikai irányítása. Új alapokra helyezte az oktatási intézmények fenntartását, megkezdte a pedagógus életpálya modell kialakítását, nemzeti pedagógus kart hozott létre. Mindezekhez megtörtént a szükséges jogszabályok kiadása is. Újra a tárca irányítása alá került az európai források elosztását koordináló szervezet irányítása is. A foglalkozáspolitikai, a szakképzés és a felnőttképzés irányítása bekerült a Nemzetgazdasági Minisztériumba.

A 2014-es választást követően jelentős változások történtek a felsőoktatás és a felvételi rendszer reformjában is.

A szakképzésben a duális képzés hangsúlyossá válik. A kormány jelentős változásokat ígért a középfokú oktatás szerkezetének átalakításában is. A kormány állami szakképzési és felnőttképzési szervként a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatalt –

NSZFH – hozta létre 2014. december 15-i hatállyal (1.1.4. ábra). Az NSZFH honlapja a <https://www.nive.hu/> címen érhető el.

1.1.4. ábra

NSZFH honlap

Forrás: <https://www.nive.hu/>

Az oktatáspolitikában meghatározó szerepe van a **törvényalkotási folyamatnak** is. 1993-ban fogadta el a parlament a közoktatásra, a szakképzésre és a felsőoktatásra vonatkozó törvényeket. Az 1993-ban megalkotott szakképzési törvény – szemben a másik kettővel – jóval kevésbé a létező intézményi rendszer működésének, mintsem általában a szakképzési funkciónak és a szakképzési viszonyoknak a szabályozására irányult, függetlenül attól, hogy e funkció vagy e viszonyok milyen intézményi struktúrában realizálódtak. Ez összefüggött azzal is, hogy amíg a közoktatási és a felsőoktatási törvényt az oktatási, addig a szakképzési törvényt a munkaügyi tárca terjesztette a parlament elé.

Az 1993-ban elfogadott törvénycsomag első nagy módosítására a következő kormányzati ciklusban, 1995-ben, illetve 1996-ban került sor.

A közoktatás területén ezzel kezdődött el azoknak az új eszközöknek a létrehozása, amelyek a decentralizált irányítási környezetben elősegíthették az aktív állami befolyásolást és a rendszeren belüli koordinációt pl. az értékelési-mérési funkció és a területi tervezési funkciók létrehozása.

A módosítás erőteljesebben érintette a tartalmi szabályozást, ekkor került sor a Nemzeti alaptanterv bevezetésére (1.1.5. ábra), és ezen keresztül a szerkezeti viszonyokat is módosította.

	NAT 2007	NAT 2012
Szabályozás tartalma	kompetencia alapú	ismeret és kompetencia alapú
Kerettantervek száma	akkreditáció alapján tetszőleges számú	humán és reál
Eltérés a kerettantervtől	szabadon	maximum 10%-ban
Alternatív iskolák	külön programmal vagy kerettantervvel szabadon	csak külön engedéllyel
Tankönyvek	A NAT alapján akkreditáció után szabadon	Kerettantervenként egy

1.1.5. ábra

Nemzeti alaptanterv

Forrás: <http://m.blog.hu/te/tenytar/image/nat1.png>

Ekkor terjesztették ki a tankötelezettséget 18 éves korra, és itt kezdődött el annak az iskolaszervezeti változásnak a visszafogása, amelynek nyomán erőteljesen növekedni kezdett a magyar oktatási rendszer szelektivitása.

A felsőoktatás területén a legjelentősebb változás a felsőfokú oktatás szakképzési funkciójának erősítése, valamint a felaprózott intézményi struktúra összevonásának, az integrációnak elindítása volt. A szakképzési és a felsőoktatási változások elsősorban a képzési rendszer hatékonyságának a javítását és a gazdasági igényekhez történő szorosabb hozzákapcsolásának a céljait szolgálták.

Az 1998-as kormányváltást követően újabb törvényhozási folyamat indult el, amelynek eredményeképpen újra módosították a korábban született törvényeket. A közoktatási törvény módosításának legfontosabb eleme az állami koordináció és befolyásolás eszköztárának további erősítése volt, ami kiterjedt a tartalmi szabályozásra is pl. a kerettantervek bevezetése is ekkor történt. A felsőoktatási törvény módosításának a legfontosabb célja az intézményi integráció korábban elindított folyamatának radikális felgyorsítása volt. A szakképzési hozzájárulásról szóló 1996-os törvény módosításával a szakképzési fejlesztési forrásokat megnyitották a felsőoktatás előtt is.

E kormányzati ciklus talán legnagyobb figyelmet érdemlő törvényhozási aktusa az önálló felnőttképzési törvény megszületése volt. Ez megnyitotta a köztámogatás lehetőségét az oktatásnak egy már korábban is dinamikusan fejlődő, alapvetően piaci alapon szerveződő új szektora előtt, megteremtve egyúttal e területen az állami ellenőrzésnek azokat az eszközeit, amelyek lehetővé tették itt is az alapvető közpolitikai célok teljesítésének elősegítését. A felnőttképzési törvény volt az oktatási ágazaton belül az első olyan jogalkotás, amelyre – már csak a szabályozott terület miatt is – közvetlen és erős hatást gyakorolhatott az egész életen át tartó tanulás új oktatáspolitikai paradigmája.

A 2002-ben lezajlott kormányváltással kezdődő új kormányzati ciklus ismét jelentős törvényalkotási hullámot indított el. A szakképzési törvény 2003-as módosítása elsősorban az oktatási és az egyéb tárcáknak a képesítési rendszerrel kapcsolatos felelősségének rögzítését szolgálta, amit részben a kormányzati struktúrának a választásokat követő átszervezése és az önálló foglalkoztatáspolitikai tárca létrehozása indokolt. A szakképzés területén új, átfogó stratégiai koncepció kidolgozására is sor került ebben az időszakban, amelyet a kormány 2005-ben fogadott el.

A legnagyobb vitát kiváltó, önálló törvényhozási aktushoz is vezető kormányzati beavatkozás azonban a 2002-ben kezdődött kormányzati ciklusban a felsőoktatási területen történt, ami részben a felsőoktatási rendszer hatékonysági problémáinak a kezelését célzó kormányzati törekvésekhez, részben az európai felsőoktatási térség kialakulását célzó ún. Bologna folyamathoz kapcsolható. A felsőoktatási törvényt először 2003-ban módosították – többek között rugalmasabbá téve az oktatók foglalkoztatását és megnövelve az oktatói állomány cserélődésének a lehetőségét –, majd 2005 nyarán a parlament elé került az oktatási minisztérium új felsőoktatási törvénytervezete.

A 2001-es felnőttképzési törvény mellett a 2005-ös új felsőoktatási törvény jelentett az oktatási ágazatban olyan átfogó törvényalkotási aktust, amely nem egyszerűen az 1993-as

törvények kiigazításával járt, hanem valóban új szabályozási kereteket teremtett. Ennek nyomán átalakultak a magyar felsőoktatási rendszer alapvető strukturális jellemzői, és egyúttal az intézmények működésében is jelentős változások történtek.

Az új törvény értelmében a magyar felsőoktatás – hasonlóan a legtöbb fejlett ország rendszeréhez, és összhangban a Bologna folyamat elveivel – háromszintűvé vált. Az első szint az alapképzés, amelyben mind az Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakmákra felkészítő felsőfokú szakmai képzés, mind a munkaerőpiacon ugyancsak hasznosítható alapközpontú (baccalaureus, bachelor) képzés szerezhető. A második szint az előbbire épülő mesterképzés, ahol mesterfokozatú (magister, master) képzés szerezhető. Végül ez utóbbira épülnek a poszt-graduális szintű képzések, ezen belül a doktori (PhD) szintű képzés.

Mindez többek között az által válhatott a rendszer erőforrásigényét és költséghatékony-ságát is meghatározó tényezővé, mert e strukturális keretek egyúttal a hallgatói létszámok szabályozásának a kereteivé is váltak.

Ettől az időszaktól, az általános és középiskolai tanárok képzése csak mester szinten történhet.

A 2002 és 2006 közötti kormányzati időszakban történt meg Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz, amely az oktatási ágazat előtt is megnyitotta a lehetőségét annak, hogy a közösségi politikával összhangban álló területeken és az e területre vonatkozó közösségi szabályokkal összhangban uniós forrásokra épülő kormányzati beavatkozásokat kezdeményezzen.

Részben az uniós kötelezettségek, részben belső törekvések motiválták azt, hogy 2005-re elkészült az egész életen át tartó tanulás nemzeti stratégiája, amelynek a végrehajtásáról önálló kormányhatározatban intézkedtek. Ez a vizsgált időszak egyik fontos mérföldkövének tekinthető, hiszen ez volt az első olyan magas szinten elfogadott stratégiai dokumentum, amely nemcsak az oktatási szektor egészét fogta át, de alapvetően ágazatközi szemlélet is jellemezte.

A 2010-es választásokat követően, igen jelentős jogszabályi módosítások és ezeknek köszönhetően strukturális változások következtek. Az 1993-as időszakhoz hasonlóan jelentősen módosultak, és ennek megfelelően új számmal és névvel szerepelnek a 2011. évi nemzeti köznevelési, szakképzési és nemzeti felsőoktatási törvények.

A köznevelési törvény megalapozta a pedagógus életpálya modell bevezetésének lehetőségét, visszaállította a szaktanácsadási rendszert, valamint a közoktatási intézmények központosított fenntartását tette lehetővé a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ megalakításával. Visszaállították a tankötelezettségi kort 16 évre. Bevezették a kötelező hittan vagy erkölcsstan órákat a közoktatásba, és az 50 óra önkéntes munka meglétéhez kötötték az érettségi vizsga letételét.

A szakképzési törvény módosítása alapján megváltozott a vizsgáztatási rendszer, kifutó rendszerben megszűntek a moduláris szakmai vizsgák, ehelyett komplex vizsgáztatás van. Az Országos Képzési Jegyzék átalakításával megszűntek a felsőfokú szakképzési szakmák, helyettük a felsőoktatási törvényben szabályozott felsőoktatási szakképzési szakok jelentek meg, amelyeket már csak felsőoktatási intézmények szervezhetnek. A tanárképzésben ismét lehetővé vált az osztatlan képzés beindítása.

A szakképzési hozzájárulás szabályozása is változott, kibővült a hozzájárulásra kötelezettek köre, megszűnt a szakképző iskolák és a felsőoktatás közvetlen vállalati támogatásának lehetősége és lecsökkent a saját dolgozók képzésére fordítható összeg kerete is.

Az oktatást és a képzést érintő utolsó jelentős törvénymódosítás a 2013. évi felnőttképzési törvény módosítása volt, amely az intézményi és képzési program akkreditáció helyett az engedélyezési eljáráson keresztül szabályozza a felnőttképzés tartalmát és formai megvalósításának követelményeit, nagyobb hangsúlyt adva a minőségbiztosítási elemek alkalmazásának.

2015-ben a felsőoktatási törvény módosításában, beépültek a „Fokozatváltás a felsőoktatásban” stratégia legfontosabb elemei, megjelent a duális képzés szervezése és változtak a főiskolák és egyetemek működtetési és tartalmi feltételei is.

1.1.2. Társadalmi problémák

Megváltozott tanárok és körülmények

A tanári pálya alacsony presztízsét a többször beígért vagy részben teljesített pedagógus béremelések sem tudták kompenzálni. Ez különösen nagy gondot jelent a mérnöktanárok körében, mert a kezdő mérnöki bér a duplája lehet a kezdő – gyakornoki – mérnöktanár fizetésnek. A pedagógus társadalomban egyfajta kontraszelekció figyelhető meg, amelyet sajnos a pedagógusképzés is elősegített. A nem túl vonzó fizetések miatt már a felsőoktatásba történő jelentkezés során történik egy negatív kiválasztódás, nem mindig a legtehetségesebb középiskolai tanulók választják a tanári pályát. Ez a pályán maradás során is megfigyelhető, hogy a nagyon komoly elhivatottsággal rendelkező, tehetséges és kiváló pedagógusok között néhány szerényebb képességű tanár is megalapozhatja hosszabb távon is a karrierjét, különösen a hiány szakmai tárgyak oktatása területén.

A folyamatosan csökkenő demográfiai változások miatt nem mindig azokban az iskolákban jelentkezik hiány vagy felesleg, ahol ez könnyen kezelhető lenne. Különösen a vidéki iskolák esetében mutatkozhatnak kényszerpályák. Ugyanakkor a 90-es éveket követően komoly expanziós folyamatok – jelentős keretszám emelések – zajlottak le a felsőoktatásban.

A munkaerő-piaci igények előrejelzését célzó állami tervezés, a rendszerváltást követően eltűnt. A megszűnt nagyvállalatok már nem tudják tömeges méretekben felszívni a különböző szakmákra kiképzett tanulókat.

A szakoktatók képzésében komoly hiányok vannak, folyamatosan évfolyamok maradnak ki a képzésből.

A felsőfokú szakképzési szektor ereje gyenge. Az erős jól működő vállalkozói réteg hiánya gondot jelenthet majd a szakképzésben preferált duális képzés gyakorlati képzőhelyeinek biztosítása során.

A megnövelt létszámú felsőoktatásban nagy a lemorzsolódás. Sok esetben akkor sem sikerül megszerezni a diplomát, ha a hallgató befejezi a képzést, sikeresen államvizgázik, mert a nyelvvizsga hiánya miatt nem – vagy csak évekkel később – kapható meg az oklevél.

A kétszintű képzés bevezetése során, a vártnál kevesebben választották a mesterképzést. A természettudományos tárgyak is háttérbe szorultak, így a fizika, kémia, biológia szakos tanárok képzésében csak nagyon alacsony létszámú évfolyamokat lehetett indítani. Ez a probléma hatványozottabban jelentkezik majd az előregedő tantestületeknél.

A folyamatosan változó jogi szabályozás nyomán követése és tervszerű alkalmazása különösen az iskolavezetés számára okoz néhány esetben megoldhatatlannak tűnő problémákat. Ezt a folyamatot nem támogatja a változó fenntartók és szakmai irányítás bizonytalansága sem.

Megváltozott diákok és körülmények

A nevelés háttérbeszorulása volt megfigyelhető, most újra előtérbe kerül ennek kérdése és alkalmazása. Új értékrend kialakítását szorgalmazzák az iskolákban, megjelent az új keresztény gyermekkép kialakításának szükségessége. A másik oldalon jelentősen megnőtt az agresszív magatartás megjelenése a tanulók körében, egymással (1.1.6. ábra) és a tanárral szemben is. Az agresszió kezelésére is fel kell készíteni a tanárokat.

1.1.6. ábra

Verekedés az iskolában

Forrás: <http://bit.ly/1N79Dn0>

A tanulók is fellázadtak, több jogot követeltek, több beeszólást a képzésbe, az őket érintő ügyekbe. Emiatt a diák önkormányzatoknak is megnőtt a szerepe, amelyhez kapcsolódtak a szülői közösségek is, amelyek képviselőt az iskolaszékekben, iskolai fogadó órák keretében kell kezelni.

A tanulók tudása és felkészültsége is megváltozott. Gyakran találkozhatunk motiválatlan diákokkal a tanórákon (1.1.7. ábra).

1.1.7. ábra
Unalmas óra

Forrás: <http://gyerekszemle.postr.hu/cimke/iskola>

A tanulói motiválás előmozdításában különösen nagy szerepe lehet a tantárgyi módszertani felkészítésnek.

Lényegesen megnőtt a HHH-s – halmazottan hátrányos helyzetű – és az SNI-s – sajátos nevelési igényű – tanulók száma. A másik pólus a tehetség gondozás támogatása (1.1.8. ábra) is szükségessé vált.

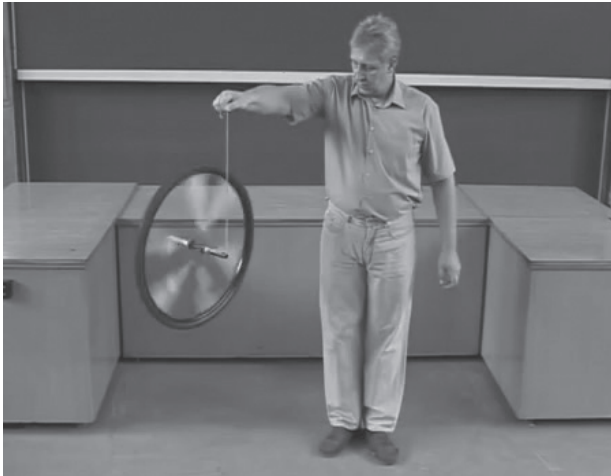
1.1.8. ábra
Tehesség gondozás

Forrás: <http://www.nlcafe.hu/data/cikk/9/86437/2.jpg>

Ezen problémák kezelése érdekében figyelembe kell venni a differenciálás igényét. A minősítések és mérések során sokkal gyakoribbakká váltak az átfogó felmérések. Az elektronikus naplók használatával megnőtt a nyilvánosság igénye, amely szülői oldalon is megfelelő felkészültséget igényel mind technikailag, mind az eredmények folyamatos szembesülése terén.

Az ifjúság körében, lényegesen megváltoztak az olvasási szokások. Az IKT – infokommunikációs technológiák – alkalmazása a diákok számára nem jelent problémát, az X-Y-Z generációk ebben nőttek fel, ugyanakkor a tanárokat erre fel kell készíteni.

A Web2-es technológiák alkalmazásával az információ átadásának és áramlásának sebessége rohamosan felgyorsult. Jó példa erre a YouTube videó alkalmazása. Minden technikai eszköz felhasználása nélkül, nagyon jól szemléltethetünk egy egyszerű fizikai jelenséget (1.1.9. ábra), amely letölthető a <https://www.youtube.com/watch?v=NQxwrxgN00A> weboldalról.

1.1.9. ábra

Forgó kerék szemléltetése

Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=NQxwrxgN00A>

A közösségi média és kapcsolatok során, a tanulók minden érdekesebb momentumot megosztanak egymással. Emiatt a tanári szerep értelmezése nem korlátozódhat csak az osztálytermi környezetre és szükséges a tanórán kívüli tevékenységek körébe is bevinni a közösségi felületek világát. Ennek alkalmazásához a digitális írástudás felértékelődött.

A fenti problémák bemutatása során nem törekedhettünk a teljességre, hiszen a gazdaság, és a társadalom szerkezetének és tartalmának folyamatos változása miatt szinte naponta jelenhetnek meg különböző nem várt feladatok, amelyeket meg kell oldani vagy tűnhetnek akár automatikusan is el. Arra kívántuk felhívni a figyelmet, hogy a tanárképzésben is fel kell készíteni a tanár-jelölteket ezek kezelésére.

Összefoglaló:

A fejezet összefoglalta a gazdasági, strukturális, tartalmi és politikai változásokat az elmúlt 25 évben, és rámutatott ezek hatására a közoktatás, a felsőoktatás, a felnőttképzés és a tanárképzés területén.

1.2. A közoktatás és a pedagógusképzés történeti áttekintése

Célkitűzés:

- A közoktatás és a pedagógusképzés történeti áttekintése és annak bemutatása.

A 2011. évi köznevelési törvény az értelmező rendelkezések között határozza meg a köznevelési intézmény alapító okiratában foglalt köznevelési feladatokat, amely lehet:

- óvodai nevelés,
- általános iskolai nevelés-oktatás,
- gimnáziumi nevelés-oktatás,
- szakközépiskolai nevelés-oktatás,
- szakiskolai nevelés-oktatás,
- felnőttoktatás.

A következő alfejezetekben, röviden áttekintjük, hogy ezeket a köznevelési feladatokat milyen képzés során megszerzett diplomával lehet gyakorolni, illetve ezek a képzések hogyan változtak az elmúlt időszakban.

1.2.1. Az óvodapedagógus képzés változása

Az óvodapedagógus széleskörű szakmai felkészültségéből, a nevelési szintér – óvoda – közösségi jellegéből adódóan sok tekintetben kiegészíti a családi nevelést, és a családdal együttműködve elősegíti a gondjaira bízott gyermekek sokirányú fejlődését. A képzés során a hallgatók elméletben és gyakorlatban is felkészülnek e fejlődési folyamat tervszerű támogatására és irányítására.

Az első óvodát Brunszvik Teréz (1775-1861) alapította Magyarországon 1828-ban. A II. világháború után, 1959-ben indult el a kétéves óvodapedagógus képzés, amely érettségire épülő felsőfokú képzés volt, és ebben már megjelentek pszichológiai és neveléstudományi kurzusok is. Az óvónő hiány enyhítésére 1972-1991 között szakközépiskolai képzés is folyt, amelynek keretében az érettségivel együtt szerezték meg a tanulók a középfokú óvónői végzettséget. 1985-ben a felsőfokú képzést három éves főiskolai képzés váltotta fel, Budapesten, Sopronban és Szarvason folyt ilyen képzés. Az 1993-as közoktatási törvény már a közoktatási rendszer részeként kezelte az óvodákat.

A bolognai rendszerű felsőoktatásban a BA alapszintű képzés 3 éves óvodapedagógus szakon történik a különböző fővárosi és vidéki tudományegyetemi karokon (1.2.1. ábra).

1.2.1. ábra
Óvodai foglalkozás
Forrás: <http://bit.ly/20sWfAY>

1.2.2. A tanítóképzés változása

A tanítók felkészítése jelentős és bonyolult feladat, hiszen professzionálisan foglalkoznak az alsó tagozatos korosztály nevelésével-tanításával. A tanítóképzés kialakulása, tartalmi és szervezeti kereteinek változása a közoktatás kiterjesztésével állt és áll a legszorosabb összefüggésben. A kötődés az alapfokú oktatás és az ott tanítók képzése között több vonatkozásban is megnyilvánul, ugyanis a tankötelezettség változása hazánkban módosította az alapfokú oktatás szervezeti kereteit, s mindez hatott a tanítóképzés folyamatára is. Ennek nyomon követésére és összehasonlítására ad lehetőséget az 1.2.1. táblázat.

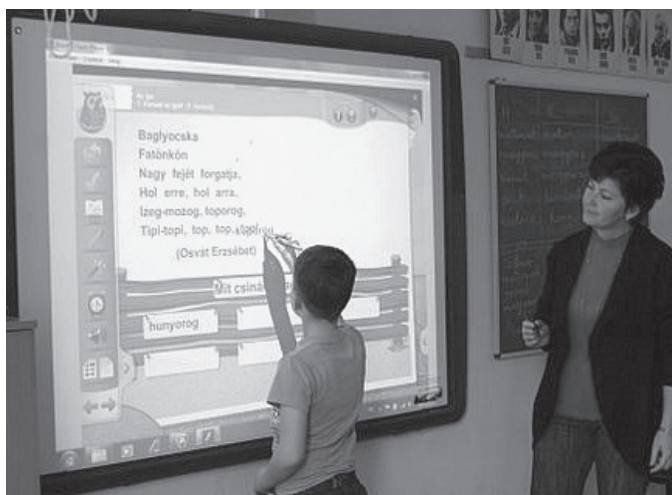
Tanítóképzés változása				
Évszám	Tankötelezettség	Alapfokú oktatás	Évszám	Tanítóképzés
1868	6–12 év	6 osztályos népiskola	1868	3 éves középfokú képzés
			1882	4 éves középfokú képzés
			1923	5 éves középfokú képzés
1940	6–14 év	8 osztályos népiskola	1938	4 éves líceum kétszintű (közép- és felsőfokú) képzés +2 éves akadémia 6 éves
1945	6–14 év	8 (4+4) osztályos, egységes, állami általános iskola	1945	5 éves középfokú képzés
			1951	4 éves középfokú képzés (+1 év gyakorlóév)
1961	6–14 év (16)	8 (4+4) osztályos, egységes, állami általános iskola	1959	3 éves felsőfokú (intézeti) képzés
			1975	3 éves felsőfokú, főiskolai szintű képzés
1993	6–16 év	4-6-8 osztályos, nem egységes általános iskola	1994	4 éves felsőfokú, főiskolai szintű képzés
1995	6–18 év	4-6-8 osztályos, nem egységes általános iskola		
2006	6–18 év	4-6-8 osztályos, nem egységes általános iskola	2006	4 éves bolognai rendszerű, alapszintű felsőoktatási képzés
2011	6–16 év	4-6-8 osztályos, nem egységes általános iskola		

1.2.1.táblázat: Tanítóképzés változása
Forrás: Bollókné – Hunyady (2009) alapján saját készítés

1868-tól 1945-ig hazánkban az alapfokú oktatás teljes körére, a népiskola hat osztályának a tanítására készítették fel a tanítókat.

Az alapfokú oktatás 1945-ös kiterjesztése nem járt együtt a tanítóképzés fejlesztésével, helyette visszalépés következett be, ugyanis a korábbi öt év helyett – 1951-től – négyéves lett a képzés. 1958-ban vált felsőfokú szakiskolává a tanítóképzés, majd 1975-től főiskolai rangot kapott.

1975-ös az a rendelkezés, amely megszüntette a felsőfokú tanítóképző intézeteket, s magát a képzést főiskolai szintűvé nyilvánította. A képzési idő továbbra is három év maradt. 1995-ös tanévben a szak tartalmilag megújult, képzési rendszerében megváltozott. A 6-12 éves gyerekek nevelésére és tanítására készítette fel a hallgatókat: az első négy évben valamennyi tárgy tanításában, az 5–6. évfolyamon pedig egy választott műveltségterületen oktathattak. Megváltozott a képzés időtartama is: az 1995/96-ostanévben tanulmányaikat kezdő hallgatók már a négyéves főiskolai szintű tanítóképzés keretében kaptak oklevelet. Ezzel a tanítóképzés formailag-jogilag és lehetőségeit tekintve elvileg egyenrangú partner lett a pedagógusképzés rendszerében.

A bolognai rendszerű felsőoktatásra történő átálláskor a képzés időtartama nem változott alapszintű – BA – diplomát kaptak a hallgatók a képzés befejeztével. Továbbra is a 6-12 éves gyerekek nevelésére és tanítására készítik fel a hallgatókat (1.2.2. ábra).

1.2.2. ábra

Tanítónő

Forrás: <http://bit.ly/1UTuBxA>

1.2.3. Az általános- és középiskolai tanárképzés változása

Az általános iskolai oktatásra főiskolai képzés keretében 4 év alatt készítették fel az egy vagy két szak tanítására az általános iskolai tanárokat. A tanári oklevél 10. osztályig jogosított oktatásra.

Az egyetemi tanárképzés 5 éves volt egy vagy két szak tanítására készítette fel a tanárjelölteket. A tanári oklevél, mind az általános-, mind a középiskolában jogosított közismereti tantárgyak oktatására.

A bolognai rendszerű képzés osztott, kompetencia-alapú tanárképzést tett lehetővé. A szakiránynak megfelelő alapszakon BA előkészítő képzés történt, kivéve a 3 éves óvodapedagógus és a 4 éves tanítóképzést. A tanárképzés mesterszintű MA képzés 2-4 féléves oktatással. A mesterszintű tanári oklevél, mind az általános, mind a középiskolában jogosít közismereti tantárgyak oktatására.

A tanárképzés átalakításának talán legfontosabb új eleme a képzést lezáró féléves iskolai gyakorlat volt. A mentortanárok szerepe megnőtt a tanárképzésben. Komoly feladataik vannak a gyakorlóiskolai pedagógiai és tanítási gyakorlatokon a tanárjelölt hallgatók, illetve a kétéves gyakornoki időszakban a kezdő tanárok beilleszkedésének elősegítésében és szakmai támogatásában. Ezek az új területek igen nagy mennyiségű mentor megbízását teszik szükségessé.

„A pedagóguspálya új, kezdő szakaszának elismerése és megfelelő támogatással való ellátása régi hiányossága volt a hazai tanárképzési rendszernek. Ennek a szakasznak a beiktatása komoly fejlődést jelenthet a leendő tanárok felkészítésében, megakadályozhatja az idő előtti pályaelhagyásokat, de ennél sokkal több a „hozadéka”. Szinte járulékos elemként egy olyan pedagógus csoportot hoz létre, a mentorok rétegét, akik „rákényszerülnek” a legkorszerűbb pedagógiai tudás megszerzésére, a folyamatos önelemzésre, s egyes tanári képességeik mélyebb, tudatosabb fejlesztésére” (Kotschy, 2009).

Jelentősen megváltozott a tanárképzésben résztvevők száma és aránya. Egyrészt lecsökkent a mesterképzésbe jelentkezők száma, másrészt lényegesen megnőtt a levelező képzésben résztvevők száma (Brezsnyánszky, 2009).

2013-tól ismét elindult az osztatlan tanárképzés a főiskolákon és egyetemeken. Ezek részletes bemutatása következő fejezetben történik (1.2.3. ábra).

1.2.3. ábra
Középiskolai óra
Forrás: <http://bit.ly/1nTB3Go>

1.2.4. Műszaki szakoktató képzés változása

A szakoktatók képzése főiskolákon történt 3 éves oktatás keretében. A képzés gyakorlati részét, vállalatok vagy vállalkozások biztosították. A szakoktató oklevél, a tanulók gyakorlati ismereteinek oktatására jogosított szakiskolában és szakközépiskolában.

A bolognai rendszerű műszaki szakoktató képzés alapszakon történik. A BSc képzés 7 féléves, 210 kreditet kell megszereznie a hallgatónak. A képzés gyakorlati részét a hallgatók a felsőoktatási intézményben vagy szakképző iskolában – szakközépiskola vagy szakiskola – végzik. A BSc szakoktató oklevél, a tanulók gyakorlati ismereteinek oktatására jogosít a szakképző iskolában, és bemenetet jelent a mesterszintű mérnök tanári MA képzésre.

Nagyon komoly problémát jelent, hogy a műszaki szakoktató képzés iránt, nagyon csekély az érdeklődés. Az egész országban maximum tízes nagyságrendű, az elindított képzésben résztvevő hallgatók száma. Ez különösen nagy gondot jelent a tervezett duális szakmunkásképzés bevezetése esetén, ahol nem áll majd rendelkezésre megfelelő pedagógiai, pszichológiai és szakmai felkészültséggel rendelkező műszaki szakoktató (1.2.4. ábra).

1.2.4. ábra

Szakoktató

Forrás: <http://bit.ly/1SqHIQc>

1.2.5. Műszaki tanárképzés változása

A mérnök tanár-képzés főiskolai és egyetemi szinten történt. A főiskolai szinten nappali képzésben, befejezett két félévet követően vehették fel a pedagógiai tárgyakat a hallgatók, párhuzamos képzés keretében. A 6. félév végén a mérnökképzés nem zárult le. A 7-8. félévben csak pedagógiai tárgyak és tanítási gyakorlat volt. Két sikeres államvizsga, két szakdolgozat megvédése után, a hallgatók két független végzettséget kaptak: mérnöki és mérnök tanári oklevél. Levelező képzés esetén meglévő mérnöki oklevél volt szükséges a bemenethez és 4 féléves képzést követően kapták meg a hallgatók a főiskolai szintű mérnök tanár végzettséget.

Egyetemi szinten a képzés felépítése hasonló volt a nappali és a levelező képzésben is, a megszerzett mérnöki és mérnök tanári oklevél egyetemi szintű volt. Mindkét szintű mérnök tanári oklevélben szerepel a mérnöki képzéshez kapcsolódó szakirány megnevezése is pl. villamos mérnök tanár, gépész mérnök tanár stb.

A bolognai rendszerű képzés csak mester szintű MA mérnök-tanár végzettség megszerzését teszi lehetővé. A nappali és levelező képzésben a bemenet mérnöki, BSc mérnöki vagy BSc szakoktatói oklevél. A képzés 4 félév – 120 kreditet kell megszerezni –, amely tartalmaz féléves – 2017-től 2 féléves – összefüggő oktatási-nevelési gyakorlatot, szakdolgozat és portfólió készítést. A képzés államvizsgával, a szakdolgozat és a portfólió bemutatásával és védésével zárul.

Lehetőség van kiegészítő mérnök-tanár-képzésre is, melynek bemenete főiskolai mérnök-tanár végzettség. A képzési idő 3 félév – 90 kreditet kell megszerezni –, amely féléves összefüggő oktatási-nevelési gyakorlattal és portfólió készítéssel zárul. Az államvizsgán a szakmai feleleten kívül, csak a portfólió bemutatása és védése történik. A pedagógiai szakdolgozatot a hallgatók már elkészítették az előző, főiskolai mérnök-tanár képzés során.

A mérnök-tanár oktatásban megszerzett ismeretek alkalmazása történhet elméleti és gyakorlati szaktantárgyak oktatásában a szakiránynak megfelelően:

- az iskolai rendszerű szakképzésben,
- a vállalati képzésben és továbbképzésben,
- a munkaerő-piaci képzésben,
- a gazdasági szervezetek és képzési vállalkozások által szervezett felnőttképzésben.

2013-tól ismét elindult az osztatlan műszaki tanárképzés a főiskolákon és egyetemeken. Ezek részletes bemutatása következő fejezetben történik (1.2.5. ábra).

1.2.5. ábra
Szakközépiskolai óra
Forrás: <http://bit.ly/1RZznnC>

Összefoglaló:

A fejezet összefoglalta az óvodai nevelés, általános és középiskolai nevelés-oktatás, a szakképző iskolai oktatás és a felnőttképzés területén történő oktatási-nevelési folyamatra felkészítő képzés szerkezetét és legfontosabb változásait az elmúlt időszakban.

2. VÁLTOZÁSOK A TANÁRKÉPZÉSBEN

A 2. rész a tanárképzésben történt lényeges változásokat mutatja be.

Az 1. fejezetben a jogszabályi háttérrel ismerkedhetünk meg.

A 2. fejezet a pedagógus-életpálya modell legfontosabb elemeit foglalja össze.

2.1. Jogszabályi háttér

Célkitűzés:

- A jogszabályi háttér bemutatása, a tanárképzés változásának ismertetése.

Ebben a fejezetben két alapvető jogszabállyal és azok értelmezésével foglalkozunk (2.1.1. ábra):

- A Kormány 283/2012. (X. 4.) Korm. rendelete a tanárképzés rendszeréről, a szakosodás rendjéről és a tanárszakok jegyzékéről
- Az emberi erőforrások minisztere 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelete a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről

2.1.1. ábra

Jogszabályok

Forrás: <http://bit.ly/1oOBP7M>

A tanárképzés rendszeréhez kapcsolódóan csak a közismereti tanár és a mérnök-tanár képzéshez kapcsolódó legfontosabb fogalmakat és képzési követelményeket mutatjuk be, hiszen a mentortanár jelöltek is ezeken a területeken tudják majd segíteni a tanárképzésben résztvevő hallgatók gyakorlatait illetve pályakezdő munkatársaik beilleszkedését a tantestületbe.

2.1.1. A pedagógusképzés változása

A kormányrendelet első szakaszában meghatározza, hogy a felsőoktatási intézmény közismereti és szakmai tanárszakon, hitéleti tanárszakon egyházi felsőoktatási intézmény folytathat tanárképzést. A rendelet szerint indítható tanárszakok jegyzékét, valamint a tanárszakok párosítási feltételeit az 1. melléklet tartalmazza.

A következő szakasz a különböző fogalmak értelmezését adja meg.

Tanári szakképzettség: olyan szakképzettség, amely tanárszakonként különböző szakterületi tudást és valamennyi tanárszakon az oktatásra és nevelésre egységes tanári felkészítést ad.

Tanárszak: a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 3. mellékletében meghatározott alkalmazási feltételeknek megfelelően az iskolai nevelés-oktatás, valamint az iskolai nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő szakaszainak az 5–12., illetve 5–13. évfolyamain – általános iskolai tanári szakképzettség esetében az iskolai nevelés-oktatás 5–8. évfolyamain, továbbá az iskolai nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő 9–11. évfolyamain – a Nemzeti alaptanterven alapuló kerettantervek szerinti szaktárgyi rendszer, továbbá az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott szakképzési évfolyamokon, a felnőttoktatásban az adott szaknak megfeleltethető tantárgyak tanítási, valamint az iskola pedagógiai feladatainak végzésére felkészítő szak.

Közismereti tanárszak: az iskolai nevelés-oktatás szakaszában, a szakrendszerű oktatásban tanári munkakör betöltésére készít fel.

Szakmai tanárszak: az iskolai nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő szakaszában, illetve az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott szakképzési évfolyamokon, a felnőttoktatásban több szakmai elméleti tantárgy oktatására készít fel.

Művészeti tanárszak: szakmai tanárszak, amely a művészeti területen alapfokú művészeti iskolában, művészeti szakközépiskolában, szakiskolában – a zenetanárt az alapfokú művészeti iskolában, szakiskolában, a zeneművésztanárt az alap- és középfokú művészeti oktatásban – a művészeti tantárgyaknak megfelelő tanári munkakör betöltésére készíti fel.

Gyógypedagógia tanárszak: szakmai tanárszak, amely középfokú iskolában, a felnőttoktatásban gyógypedagógiai ismeretek oktatására készít fel.

Tanárképzés: olyan képzés, amely e rendeletben meghatározott esetekben a közismereti tanárszakokon és az 1. mellékletben a zeneművészet szakmai területen meghatározott tanárszakok tekintetében csak két tanárszak egyidejű képzésével szervezhető meg, illetve vehető fel a felsőoktatási felvételi eljárásban és a mesterfokozat is a szakpárosítás szerinti két tanári szakképzettség követelményeinek teljesítésével szerezhető meg.

Tanári szakképzettség

A tanári szakképzettség elemei három részből állnak:

1. tanárszak szerinti szakterületi (szaktudományos, művészeti) tudás,
2. a tanári munkához szükséges
 - a) pedagógiai, pszichológiai elméleti és gyakorlati,
 - b) szakmódszertani (diszciplináris és interdiszciplináris tantárgy-pedagógiai) tudás, készség, képesség, és

- c) a képzéssel párhuzamosan megszerzett pedagógiai, pszichológiai és tanítási gyakorlat, továbbá,
3. a köznevelési intézményben, felnőttképzést folytató intézményben teljesített összefüggő egyéni iskolai gyakorlat.

A 2)–3) pontot együtt **tanári felkészítésnek** nevezzük. A szakterületi tudás csak a tanári felkészítés követelményeinek teljesítésével eredményez tanári szakképzettséget. A tanári felkészítés a rendelet szerinti tanárszakokon közös követelményekre épül.

Az összefüggő, egyéni iskolai gyakorlat a képzés része (2.1.2. ábra). A gyakorlat csak akkor kezdhető meg, ha a hallgató – az összefüggő egyéni iskolai gyakorlathoz kapcsolódó pedagógiai, pszichológiai, szakmódszertani feladatok kivételével – a tanári szakképzettség megszerzéséhez szükséges, fenti bekezdés 1)–2) pontja szerinti elemek tanulmányi és vizsgakövetelményeit, két szakos képzésben mind a két tanárszakján, eredményesen teljesítette.

2.1.2. ábra

Iskolai gyakorlat

Forrás: <http://bit.ly/1oOCpCv>

A tanárszakok képzési területi besorolása mesterképzésben: pedagógusképzés képzési terület.

A tanári felkészítés fenti bekezdés 2)–3) pontja szerinti közös követelményeit és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeit az oktatásért felelős miniszter,

rendeletben teszi közzé. A hittanár-nevelőtanár szakon, a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvényben foglaltaknak megfelelően, az oktatásért felelős miniszter az egyházi jogi személy kezdeményezésére szabályozza a tanárszak képzési és kimeneti követelményeit.

A felsőoktatási intézmények vezetőinek konferenciája által létrehozott szakmai bizottság tantervi ajánlás közzétételével segíti a tanárszakok intézményi tanterveinek kidolgozását.

A tanárképzés szakosodási rendjének általános szabályai

Osztatlan, kétszakos tanárképzésben a képzési idő legalább 10 félév, az összegyűjtendő kreditek száma legalább 300 kredit.

Ha mindkét szak középiskolai tanárszak vagy zeneművésztanár szak, a képzési idő 12 félév, az összegyűjtendő kreditek száma 360 kredit.

Ha csak az egyik szakközépiskolai tanárszak, akkor a képzési idő 11 félév, az összegyűjtendő kreditek száma 330 kredit.

A két tanárszakon a szakterületi ismeretek együttes kreditértéke legalább 200, legfeljebb 260 kredit.

Az általános iskolai tanári szakképzettséghez – tanárszakonként – 100 kreditet, a középiskolai tanári szakképzettséghez 130 kreditet kell összegyűjteni.

A rendelet szerint megszerzett általános iskolai tanári szakképzettséget követően ugyanazon a szakterületen a középiskolai tanári szakképzettség megszerzéséhez 60 kreditet kell összegyűjteni.

Mesterfokozat és tanári szakképzettség szakmai tanárszakokon, és a zeneművészeti tanárszakok kivételével, a művészeti tanárszakokon osztott vagy egyszakos osztatlan képzésben szerezhető meg.

Osztatlan képzésben a mesterfokozat és a tanári szakképzettség megszerzésének feltétele, hogy a hallgató a szakterületi tudáshoz a külön rendeletben meghatározott alapképzési szak kreditjeiből, az adott tanárszak képzési és kimeneti követelményeiben meghatározott minimális kreditet összegyűjtse, továbbá teljesítse a tanári szakképzettség elemei követelményeit.

Osztott képzésben a tanárszak szakterületi eleme, az alapképzési szak képzési és kimeneti követelményeiben nem szereplő ismereteket határozza meg.

A tanári felkészítés kreditértéke osztatlan kétszakos és egyszakos tanárképzésben, valamint osztott képzésben mesterszakon is legalább 100 kredit.

Teljes idejű képzésben az összefüggő, egyéni iskolai gyakorlat 2 félév. Az összefüggő iskolai gyakorlaton a tanári felkészítés részeként 50 kreditet kell összegyűjteni.

A tanári felkészítés közös követelményeit, elemeinek kreditértékét a képzési és kimeneti követelmények határozzák meg.

Szakmai tanárszakon osztott képzésben a képzési idő legfeljebb 5 félév, az összegyűjtendő kreditek száma legalább 120, legfeljebb 150 kredit azzal, hogy az előzetesen megszerzett munkatapasztalat elismerése alapján az egyéni összefüggő iskolai gyakorlat időtartama 2 félév helyett lehet 1 félév.

A hallgató kérelmére – a tanulmányi és vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint, **a második félév végéig** – a szakpár legfeljebb egyik tanárszakjának, legfeljebb egyszeri megváltoztatására lehetőséget kell adni.

A tanárszakon a szakterületi elem legalább 60 kreditjének összegyűjtése esetén a hallgató átvételét kérheti alapképzési szakra.

Az alapképzésre felvett hallgató az alapképzés szakterülete szerinti osztatlan tanárszakra a felsőoktatási intézmény tanulmányi és vizsgaszabályzatában meghatározottak szerint kérheti átvételét.

Az átvétel során a felsőoktatási intézmény dönt arról, hogy melyik tanárszakkal párosítva vehető fel a tanárszak és meddig, milyen feltételekkel kell a hiányzó krediteket összegyűjteni.

Tanárszak indítására akkor nyújtható be kérelem, ha a rendelet alapján az oktatásért felelős miniszter a közismereti és szakmai tanárszakok képzési és kimeneti követelményeit rendeletben kihirdette.

A felsőoktatási intézmény tanárszak indításának nyilvántartásba vételét az Oktatási Hivatalnál kezdeményezheti.

Tanárszak indításának feltétele, hogy az oktatásának és megszervezésének személyi és tárgyi feltételei rendelkezésre állnak.

Amennyiben egy tanárszakon az adott felsőoktatási intézményben nincsenek meg a személyi és tárgyi feltételek, a felsőoktatási intézmény az oktatásához szükséges feltételek megteremtéséről másik felsőoktatási intézménnyel közös képzésről kötött együttműködési megállapodás szerint is gondoskodhat.

A közös képzés indítására a szakindítás nyilvántartásába vételének szabályai és eljárása az irányadóak.

A tanári felkészítés közös követelményei és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményei

A képzési és kimeneti követelmények tartalmazzák:

1. a tanárszak megnevezését (magyar és angol nyelven);
2. a tanári szakképzettség oklevélben történő megjelölését (magyar és angol nyelven);
3. a képzési területet;
4. a tanárképzés általános követelményeit:
 - 4.1. a tanárképzésben szerezhető végzettségi szintet, valamint az Nemzeti felsőoktatási törvényben meghatározott címet;
 - 4.2. a képzési időt félévekben;
 - 4.3. a mesterfokozat megszerzéséhez összegyűjtendő kreditek számát;
 - 4.4. osztatlan képzésben, közismereti tanárszakon az általános iskolai és középiskolai tanárszak közös szakaszának creditszámát;
 - 4.5. tanári szakképzettség elemeinek:
 - 4.5.1. a tanárszak szakterületi ismereteinek,
 - 4.5.2. a tanári felkészítés,
 - 4.5.2.1. pedagógiai, pszichológiai elméleti és gyakorlati,
 - 4.5.2.2. szakmódszertana (tantárgy-pedagógia),
 - 4.5.2.3. képzéssel párhuzamosan folyó iskolai gyakorlati képzése,
 - 4.5.2.4. összefüggő, egyéni iskolai gyakorlataminimális kreditértékét;
 - 4.6. a szakdolgozathoz és portfólióhoz rendelhető kreditértékét;
 - 4.7. a szabadon választható tantárgyakhoz rendelhető kreditek minimális értékét;
 - 4.8. az idegennyelv-ismeretre vonatkozó követelményeket;
 5. a tanári felkészítés közös követelményeit:
 - 5.1. a tanári kompetenciákat, a tanári tevékenység gyakorlásához szükséges:
 - 5.1.1. szakmai tudást,
 - 5.1.2. szakmai képességeket,
 - 5.1.3. szakmai attitűdöt;
 - 5.2. a tanári felkészítés ismereteit:
 - 5.2.1. a pedagógiai, pszichológiai elméleti és gyakorlati képzés,
 - 5.2.2. a szakmódszertan (a diszciplináris és interdiszciplináris tantárgy-pedagógia) ismeretköreit;
 - 5.3. a gyakorlati képzés elemeit:
 - 5.3.1. az elméleti képzéssel integráltan folyó iskolai gyakorlati képzés formáit,
 - 5.3.2. az összefüggő, egyéni iskolai gyakorlat területeit;
 6. a tanárszaknak megfeleltethető szaktárgy(ak) tanításához szükséges:
 - 6.1. tanári kompetenciákat:
 - 6.1.1. szakmai tudást,
 - 6.1.2. szakmai képességeket;

- 6.2. az adott tanárszakhoz kapcsolódó, a tantárgya(ka)t, műveltségi területet alapozó szakterületi ismereteket;
- 6.3. a Nemzeti alaptanterven alapuló kerettantervek szerinti szaktárgyi, műveltségterületi oktatási és fejlesztési célokhoz kapcsolódó szakterületi tudást, szaktudományos ismeretköröket; általános iskolai tanári szakképzettség és középiskolai tanári szakképzettség esetén:
 - 6.3.1. a közös képzési szakasz és
 - 6.3.2. az önálló képzési szakaszok ismeretköreit;
- 6.4. a rokon tantárgyak, illetve a műveltségi területek rendszerének átfogó, integráló ismeretköreit;
- 6.5. az adott tanári szakképzettség gyakorlati képzéséhez kapcsolódó speciális tantervi egységek, (labor, projekt, szakképzési, művészetoktatási, stb.) gyakorlatok követelményeit;
- 7. a tanári szakképzettség megszerzésére irányuló tanárképzés speciális képzési formáiban a követelményeket:
 - 7.1. osztatlan képzésben, ugyanazon a szakterületen, az általános iskolai közismereti tanárszak követelményeire épülő középiskolai tanárszak követelményeit, a szakképzettség elemei szerint összegyűjtendő kreditek számát;
 - 7.2. a tanárszak szakterülete szerinti nem tanári mesterfokozatot követő, a tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzés követelményeit, a szakképzettség elemei szerint összegyűjtendő kreditek számát;
 - 7.3. a mesterfokozat és tanári szakképzettség birtokában az újabb tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzés követelményeit, a tanári szakképzettség elemei szerint összegyűjtendő kreditek számát;
 - 7.4. a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény szerinti, főiskolai szintű tanári szakképzettségre épülően a mesterfokozat megszerzésére irányuló képzés követelményeit, a tanári szakképzettség elemei szerint összegyűjtendő kreditek számát
 - 7.5. pedagógus, nem tanári szakképzettség birtokában a tanári szakképzettség megszerzésére irányuló képzés követelményeit, tanári szakképzettség elemei szerint összegyűjtendő kreditek számát, figyelembe véve az előzetesen megszerzett tudás, munkatapasztalat beszámításának lehetőségét.

8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről

Tanárképzésben tanári szakképzettség a tanárképzés rendszeréről, szakosodási rendjéről és a tanárszakok jegyzékéről szóló 283/2012. (X. 4.) Korm. rendeletben meghatározott szakképzettségi elemek követelményeinek teljesítésével szerezhető:

- 1. osztatlan képzésben, tanárszakon, tanárszakokon;
- 2. osztott képzésben, tanári mesterszakon;
- 3. a művészeti képzési terület szerinti nem tanári mesterszakokkal vagy osztatlan szakkal párhuzamos képzésben, tanári mesterszakon vagy

4. az adott tanárszak szakterülete szerinti nem tanárszakra szerzett mesterfokozatot követően, tanári mesterszakra.

Osztatlan, kétszakos tanárképzésben a tanulmányokat a két tanárszakra egyszerre kell megkezdeni és befejezni. A záróvizsgára bocsátás feltétele mindkét tanárszakra a tanulmányok lezárása, beleértve a szakdolgozat elkészítését és az összefüggő egyéni iskolai gyakorlat teljesítését is.

Két tanárszakra egyidejűleg folyó tanárképzésben a tanári felkészítés szak módszertani követelményeit, valamint az adott tanárszakrahoz tartozó tantárgyak tanításával kapcsolatos – a képzéssel párhuzamosan, vezetőpedagógus (vezető tanár, mentor) irányításával folyó és az összefüggő egyéni iskolai gyakorlat keretében folyó – tanítási gyakorlatokat mindkét tanárszakra teljesíteni kell.

A tanárképzés általános követelményei

A képzés célja tanárok képzése, akik széles körű szaktudományos, pedagógiai, pszichológiai és általános műveltséggel, elméleti és gyakorlati tudással, készséggel és képességgel rendelkeznek. Felkészültek a Nemzeti alaptantervben, a fejlesztési területek, nevelési célok alapján meghatározott köznevelési feladatokra és az oktatói-nevelői munka értékeinek, a közműveltségi tartalmak közvetítésére, a tudásépítésre, a kulcskompetenciák fejlesztésére és érvényesítésére. Felkészültek továbbá arra, hogy az iskolai nevelés-oktatás, köznevelési törvényben meghatározott szakaszaiban, a köznevelési rendszer intézményeiben a Nemzeti alaptanterven alapuló és jóváhagyott kerettantervek műveltségi területein, valamint az iskolarendszeren kívüli képzésben, felnőttoktatásban a szaktudományos, szakterületi felkészültségüknek megfelelő területen szakrendszerű oktatást és az intézményben pedagógiai munkát végezzenek, továbbá megszerzett tudásuk, gyakorlatuk alapján, alkotó módon, részt vegyenek oktatásfejlesztési programokban. Képesek szakterületi felkészültségük pedagógiai alkalmazására, a tanulók megismerésére, személyiségük fejlesztésére, tanórai és tanórán, iskolán kívüli munkájuk differenciált irányítására, hatékony pedagógiai módszerek, eljárások alkalmazására; rendelkeznek a neveléssel kapcsolatos pályaválasztási, gyermek- és ifjúságvédelmi, szociális és nevelési tanácsadási feladatok ellátásához, illetve ezek és a kultúrák közvetítés intézményeivel való együttműködéshez szükséges alapismeretekkel. Érett autonóm, kialakult értékrendjükben az általános emberi, az európai és a nemzeti értékeket felvállaló, közvetíteni tudó, együttműködésre és önfejlesztésre képes, kreatív személyiségek. A mesterfokozat birtokában felkészültek tanulmányaik doktori képzésben történő folytatására.

A tanárképzésben szerzhető végzettségi szint és a szakképzettség oklevélben szereplő megjelölése:

- végzettségi szint: mesterfokozat (magister, Master, rövidítése: MA);
- szakképzettség: okleveles tanár [a kettő vagy egy tanári szakképzettségre, továbbá a közismereti (általános iskolai vagy középiskolai) tanárszakra vagy a

- szakmai, művészeti tanárszakra (szakirányra) utaló megjelöléssel];
- szakképzettség angol nyelvű megjelölése: teacher of...

■ *Az oklevél Master of Education címet tanúsít, rövidített jelölése: MEd.*

Idegen nyelvi követelmények:

A mesterfokozat megszerzéséhez az Európai Unió és az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) hivatalos nyelveiből legalább egy, államilag elismert középfokú (B2) komplex típusú nyelvvizsga vagy ezzel egyenértékű érettségi bizonyítvány vagy oklevél szükséges (2.1.3. ábra).

2.1.3. ábra

Nyelvvizsga és oklevél

Forrás: <http://bit.ly/1XuNi8v>

A tanári felkészítés követelményei

1. A tanárképzésben megszerezhető tanári tudás, készségek, képességek

A tanárképzésben megszerezhető tanári tudás, készségek, képességek nyolc területen kerültek meghatározásra. Minden területen ismeretek, képességek, és attitűdök leírása található.

1.1. A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesítése területén (2.1.4. ábra)

2.1.4. ábra

Személyiségfejlesztés

Forrás: <http://bit.ly/1RTwJTz>

1.1.1. Ismeretek

A végzett/szakképzett tanár alapvető pszichológiai, pedagógiai és szociológiai tudással rendelkezik a személyiség sajátosságaira és fejlődésére vonatkozó nézetekről, a szocializációról és a perszonalizációról, a hátrányos helyzetű tanulókról, a személyiségfejlődés zavarairól, a magatartásproblémák okairól, a gyermeknevelés, a tehetséggondozás és az egészségfejlesztés módszereiről. Ismeri a tanulók megismerésének módszereit. Ismeri a szaktárgy által közvetített fogalmak kialakulásának életkori sajátosságait, a tanulók fogalomrendszerének fejlesztésében játszott szerepét. Ismeri a szaktárgy tanítása-tanulása során fejlesztendő speciális kompetenciákat, ezek fejlesztésének és diagnosztikus mérésének módszereit. Tisztában van a szaktárgynak a tanulók személyiségfejlődésében betöltött szerepével, lehetőségeivel.

1.1.2. Képességek

A végzett tanár a gyermek személyiségfejlődésére vonatkozó elméleti tudása felhasználásával képes a megtapasztalt pedagógiai gyakorlatot, az iskola mindennapi valóságát elemezni. Képes reális képet kialakítani a tanulók világról, a nevelés és a tanulói személyiség fejlesztésének lehetőségeiről. Képes tapasztalt kollégák, mentorok segítségével a tanulók egyéni szükségleteit figyelembe véve olyan pedagógiai helyzeteket teremteni, amelyek elősegítik a tanulók értelmi, érzelmi, szociális és erkölcsi fejlődését, az egészséges életvitel kialakítását. Képes a szaktárgy speciális összefüggéseivel, fogalmaival kapcsolatos egyéni megértési nehézségek kezelésére. Képes a különböző adottságokkal, képességekkel, illetve előzetes tudással rendelkező tanulók tanulásának, fejlesztésének megfelelő módszerek megválasztására, tervezésére és alkalmazására, a pályaaorientáció segítésére. Képes a tehetséges, a nehézségekkel küzdő vagy a sajátos nevelési igényű, valamint a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű, valamint a tantárgyában különleges bánásmódot igénylő tanulókat felismerni, hatékonyan nevelni, oktatni, számukra differenciált bánásmódot nyújtani. Képes a szaktárgyában rejlő személyiségfejlesztési lehetőségeket kihasználni, a tanulók önálló ismeretszerzését támogatni a végzettségének megfelelő korosztály és a felnőttoktatás keretében is. Döntéseiben szakmai önreflexióra és önkorrekcióra képes.

1.1.3. Attitűdök

A szakképzett tanár törekszik saját megalapozott pedagógiai nézeteinek megfogalmazására. Nyitott a személyiségfejlesztés változatos módszereinek elsajátítására. Tiszteli a tanulók személyiségét, képes mindenkinben meglátni az értékeket és pozitív érzelmekkel (szeretettel) viszonyulni minden tanítványához. Érzékeny a tanulók problémáira, törekszik az egészséges személyiségfejlesztés feltételeit biztosítani minden tanuló számára.

1.2. A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése területén (2.1.5. ábra)

2.1.5. ábra

Közösségek

Forrás: <http://bit.ly/1VlsvX1>

1.2.1. Ismeretek

A végzett tanár alapvető tudással rendelkezik a társadalmi és csoportközi folyamatokról, a demokrácia működéséről, az enkulturációról és a multikulturalizmusról. Ismeri a csoport, a csoportfejlődés és a közösségek pszichológiai, szociológiai és kulturális sajátosságait. Ismeri a csoportok és a tanulók társas helyzetére vonatkozó fontosabb feltáró módszereket, a közösség kialakítását, fejlesztését elősegítő pedagógiai módszereket.

1.2.2. Képességek

A végzett/szakképzett tanár képes a csoportok, közösségek számára olyan pedagógiai helyzeteket teremteni, amelyek biztosítják a csoport közösséggé fejlődését és egészséges működését. Alkalmazza az együttműködést támogató, motiváló módszereket mind a szaktárgyi oktatás keretében, mind a szabadidős tevékenységek során. Képes a konfliktusok hatékony kezelésére. Segíti a csoporttagok közösség iránti elkötelezettségének kialakulását, a demokratikus társadalomban való felelős, aktív szerepvállalás tanulását, a helyi, nemzeti és egyetemes emberi értékek elfogadását. Képes értelmezni és a tanulók érdekében felhasználni azokat a társadalmi-kulturális jelenségeket, amelyek befolyásolják a tanulók esélyeit, iskolai, illetve iskolán kívüli életét. Képes hozzájárulni az iskolai és osztálytermi toleráns, nyitott légkör megteremtéséhez.

1.2.3. Attitűdök

A szakképzett tanár elkötelezett az alapvető demokratikus értékek iránt, szociális érzékenység, segítőkészség jellemzi. Előítéletektől mentesen végzi tanári munkáját, igyekszik az inklúzió szemléletét magáévá tenni. Elkötelezett a nemzeti értékek és azonosságtudat iránt, nyitott a demokratikus gondolkodásra és magatartásra nevelés, valamint a környezettudatosság iránt. Az iskola világában tudatosan törekszik az értékek sokféleségének

elfogadására, nyitott mások véleményének, értékeinek megismerésére, tiszteletben tartására, különös tekintettel az etnikumokra és nemzetiségekre. Belátja, hogy a konfliktusok is a közösségi élethez tartozhatnak. Törekszik a fiatalok világáról minél több ismeretet szerezni, tiszteli különbözőségeiket és jogait. Folyamatosan együttműködik a szülőikkel.

1.3. A szakmódszertani és a szaktárgyi tudás területén (2.1.6. ábra)

2.1.6. ábra

Szaktárgymódszertan

Forrás: <http://bit.ly/1qofU8F>

1.3.1. Ismeretek

A végzett tanár rendelkezik az információszerzéshez, az információk feldolgozásához, értelmezéséhez és elrendezéséhez szükséges alapvető (szövegértési, logikai, informatikai) felkészültséggel. Ismeri az általa tanított tudományág, szakterület (műveltségi terület, művészeti terület) ismeretelméleti alapjait, megismerési sajátosságait, logikáját és terminológiáját, valamint kapcsolatát más tudományokkal, tantárgyakkal, műveltség-területekkel. Ismeri a különböző tudásterületek közötti összefüggéseket és képes a különböző tudományterületi, szaktárgyi tartalmak integrációjára. Ismeri a szakmódszertan hazai és nemzetközi eredményeit, szakirodalmát, aktuális kérdéseit. Ismeri az adott szakterület társadalomban betöltött szerepét, a szaktárgy tanításának céljait, feladatait, a tanulók személyiségfejlődésének és gondolkodásfejlesztésének segítségével. Ismeri a szaktárgy tantervét, tantervi és vizsgakövetelményeit, valamint a tantárgy tanulási sajátosságait, megismerési módszereit, tananyagstruktúráját, illetve belső

logikáját. Ismeri a szaktárgy tanítása-tanulása során felhasználható nyomtatott és nem nyomtatott információforrásokat, az azokról való tájékozódás lehetőségeit, a digitális tankönyveket, taneszközöket, tanulásszervezési módokat, fontosabb módszereket, tanítási és tanulási stratégiákat.

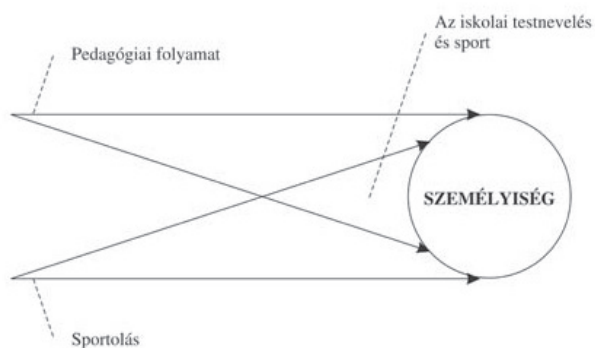
1.3.2. Képességek

A szakképzett tanár szakmai témában képes szakszerűen kifejezni magát mind szóban, mind írásban. Képes a szaktudományi, továbbá az általános pedagógiai-pszichológiai képzésben tanult módszerek, eljárások szaktárgyi alkalmazására, a különböző tudásterületek közötti összefüggések, kapcsolódások, átfedések és egymásra hatások felismerésére, a szaktárgyi integráció megvalósítására. Képes a szaktárgyának megfelelő tudományterületeken a fogalmak, elméletek és tények közötti összefüggések megteremtésére, közvetítésére. Képes szaktudományi, szakmódszertani, szaktárgyi, tanuláselméleti és tantervi tudásának hatékony integrálására. Képes az alkotó információ- és könyvtárhasználatra és az információ-kommunikációs technológia használatára. Képes a szaktantárgy tanításának-tanulásának tanórán és iskolán kívüli lehetőségeit megvalósítani különböző színtereken. Képes a szaktárgyak során fejlesztett kompetenciák más műveltségterületeken is fejlődést generáló szinergikus hatásainak tervezésére, kihasználására. Szaktárgyi felkészültségével kapcsolatban önreflexióra és önkorrekcióna képes.

1.3.3. Attitűdök

A végzett tanár elkötelezett a tanulók tudásának és tanulási képességeinek folyamatos fejlesztése iránt. Reálisan ítéli meg szaktárgya oktatásban betöltött szerepét. Törekszik az aktív együttműködésre a szaktárgy, valamint más szaktárgyak tanáraival. Tudatosan él a transzferhatás kihasználásának lehetőségeivel. Nyitott a megismerés, illetve a tapasztalatszerzés iránt, törekszik a tanulók megismerési és alkotási vágyának, önművelési igényeinek a felébresztésére és fenntartására.

1.4. A pedagógiai folyamat tervezése területén (2.1.7. ábra)

2.1.7. ábra
Pedagógiai folyamat
Forrás: <http://bit.ly/1V0Kgv9>

1.4.1. Ismeretek

A végzett tanár ismeri a pedagógiai tevékenységet meghatározó dokumentumokat, tantervfajtákat, tantervtípusokat, átlátja ezeknek az oktatás tartalmi szabályozásában betöltött szerepét. Ismeri a tervezéshez szükséges információk forrását. Ismeri a szaktárgy tanításának jogszabályi hátterét, tanterveit, vizsgakövetelményeit. Ismeri a tananyag-kiválasztás és a rendszerezés szaktudományi, pedagógiai-pszichológiai, továbbá szakmódszertani szempontjait, az erről megfogalmazott tudományos eredményeket. Ismeri és érti a nevelés és tanítás összefüggéseit. A tanításban is képes a Nemzeti alaptanterv fejlesztési területei nevelési céljainak érvényesítésére.

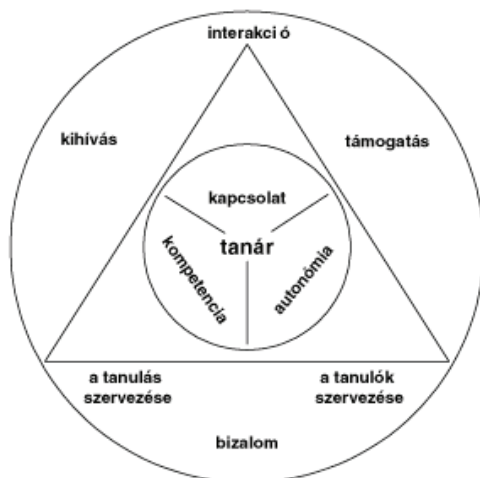
1.4.2. Képességek

A szakképzett tanár a tervezés során rendszerszemléletű megközelítésre képes. Az iskola pedagógiai programja, a tanulói személyiség fejlesztésére vonatkozó tantervi célkitűzések, a tanulók életkora, az elsajátítandó tudás sajátosságai, a rendelkezésre álló taneszközök és a pedagógiai környezet közötti összhang megteremtésével képes pedagógiai munkájának megtervezésére (tanmenet, tematikus terv, óraterv, folyamatterv). Képes a tanulási-tanítási stratégia meghatározására, a tananyag feldolgozásához a pedagógiai céloknak és a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő oktatási folyamat meghatározására, hatékony módszerek, szervezési formák, eszközök kiválasztására a végzettségének megfelelő korosztály, illetve a felnőttoktatás keretében is. Képes a tanítandó tananyag súlypontjait, felépítését, közvetítésének logikáját a tantervi előírásokkal és a pedagógiai célokkal összhangban az adott tanulócsoporthoz igazítani. Képes a szaktárgya tanulása-tanítása során felhasználható nyomtatott és digitális tankönyveket, taneszközöket, egyéb tanulási forrásokat kritikusan elemezni, a konkrét céloknak megfelelően kiválasztani (különös tekintettel az információ-kommunikációs technológiára). Képes a célokhoz és az adott szituációhoz alkalmazkodva kreatívan, különböző megoldásokban gondolkodni, tudatos döntést hozni. Képes a szaktárgy tanórán és iskolán kívüli tanulásának tervezésére a végzettségének megfelelő korosztály, valamint a felnőttoktatás keretében is. A pedagógiai folyamatok tervezésével kapcsolatban szakmai önreflexióra, illetve önkorrekcióna képes.

1.4.3. Attitűdök:

A szakképzett tanár fontosnak tartja az alapos felkészülést, tervezést és a rugalmas megvalósítást. A tervezés során együttműködik a kollégákkal és a tanulókkal, kész figyelembe venni az adott tanulócsoport sajátosságait (motiváltság, előzetes tudás, képességek, szociális felkészültség).

1.5. A tanulás támogatása, szervezése és irányítása területén (2.1.8. ábra)

2.1.8. ábra

Tanulás támogatása

Forrás: <http://mag.ofi.hu/adaptiv>

1.5.1. Ismeretek

A végzett tanár ismeri az általános pedagógiai-pszichológiai képzésben tanult módszerek, eljárások szaktárgyi alkalmazásának speciális szempontjait, lehetőségeit. Ismeri a szaktantárgy tanítása-tanulása során kialakítandó speciális kompetenciák fejlesztésének módszereit. Alapvető ismeretekkel rendelkezik a különböző motiváció-elméletekről, a tanulási motiváció felismerésének és fejlesztésének módszereiről. Rendelkezik a tanulóközpontú tanulási környezet fizikai, emocionális, társas, tanulási sajátosságainak, feltételeinek megteremtéséhez szükséges ismeretekkel. Ismeri a különböző tanulási környezetek tanulási eredményességre gyakorolt hatásait. Ismeri a szaktantárgy tanításának-tanulásának tanórán és iskolán kívüli lehetőségeit, színtereit. Tájékozott a differenciális pedagógia, az adaptív tanulásszervezés, a nevelési-oktatási stratégiák, módszerek kiválasztásának és alkalmazásának kérdéseiben. Ismeri az egész életen át tartó tanulásra felkészítés jelentőségét.

1.5.2. Képességek

A szakképzett tanár képes a különböző céloknak megfelelő, átgondolt stratégiákhoz a motivációt, a differenciálást, a tanulói aktivitást biztosító, a tanulók gondolkodási, probléma-megoldási és együttműködési képességének fejlesztését segítő módszerek, szervezési formák kiválasztására, illetve megvalósítására. Képes nyugodt, biztonságos és az eredményes tanulást támogató tanulási környezet megszerzésére. Képes az

érdeklődés, a figyelem folyamatos fenntartására, a tanulási nehézségek felismerésére a végzettségének megfelelő korosztály és a felnőttoktatás keretében is. Képes a szaktárgy speciális összefüggéseivel, fogalmaival kapcsolatos megértési nehézségek felismerésére és kezelésére. Képes a hagyományos és az információ-kommunikációs technikákra épülő eszközök, digitális tananyagok hatékony, szakszerű alkalmazására. Képes az egész életen át tartó tanulás képesség-rendszerének megalapozására, technikáinak gyakoroltatására.

1.5.3. Attitűdök:

A végzett tanár fontosnak tartja a tanulás és tanítás folyamatainak tudatosodását, az önszabályozó tanulás támogatásához szükséges tudás és képesség megszerzését, a tanulási képességek fejlesztését, továbbá nyitott az egész életen át tartó tanulásra. Elismeri, hogy a megfelelő tanulási légkör megteremtéséhez figyelembe kell venni a tanulók sajátos igényeit, ötleteit, kezdeményezéseit. Törekszik a tanulókkal való együttműködés megvalósítására a tanulási folyamat hatékonyságának érdekében. Törekszik az életkori, egyéni és csoport sajátosságoknak megfelelő, aktivitást, interaktivitást, differenciálást elősegítő tanulási-tanítási stratégiák, módszerek alkalmazására. Törekszik a tanulók tanórán kívüli és iskolán kívüli tevékenységének összehangolására, az egész életen át tartó tanulóval kapcsolatos pozitív attitűdök kialakítására.

1.6. A pedagógiai folyamatok és a tanulók értékelése területén (2.1.9. ábra)

2.1.9. ábra

Tanulók értékelése

Forrás: <http://bit.ly/1XuOLvC>

1.6.1. Ismeretek

A végzett tanárnak szakszerű tudása van az értékelés funkciójáról, folyamatáról, formáiról és módszereiről. Tisztában van alapvető értékelési és mérésmetodikai szabályokkal, összefüggésekkel. Ismeri a szaktantárgy tanítása-tanulása során elsajátított ismeretek és fejlesztendő kompetenciák mérésére, értékelésére alkalmas sajátos módszereket, eszközöket.

1.6.2. Képességek

A szakképzett tanár képes az értékelés különböző céljainak és szintjeinek megfelelő értékelési formák, módszerek meghatározására, az értékelés eredményeinek felhasználására. Az értékelés során képes figyelembe venni az értékelés hatásait a pedagógiai folyamat szabályozására, a tanulók személyiségfejlődésére és önértékelésére. Képes elősegíteni a tanulók reális önértékelését és alkalmazni a tanulók önbecsülését támogató ellenőrzési módszereket. Az értékelés során képes figyelembe venni a differenciálás, individualizálás szempontjait. Képes céljainak megfelelően az értékelés eszközeinek megválasztására vagy önálló eszközök elkészítésére. Képes az országos, illetve a helyi mérési eredmények értelmezésére.

1.6.3. Attitűdök:

Reálisan ítéli meg a pedagógus szerepét a fejlesztő értékelés folyamatában. Elkötelezett a tanulást támogató értékelés mellett.

1.7. A kommunikáció, a szakmai együttműködés és a pályaidentitás területén (2.1.10. ábra)

2.1.10. ábra
Kommunikáció
Forrás: <http://bit.ly/1SMjjeL>

1.7.1. Ismeretek

A végzett tanár ismeri az osztálytermi kommunikáció sajátosságait. Tájékozott a szülőkkel és a pedagógiai munkáját segítő különféle szakemberekkel, szakmai intézményekkel való együttműködés módjairól. Ismeri a pedagógusszerepre vonatkozó pszichológiai, szociológiai és pedagógiai elméleteket, a szereppel kapcsolatos különböző elvárásokat. Ismeri a pedagógus szakma jogi és etikai szabályait, normáit. Ismeretekkel rendelkezik a reflektív gondolkodás szerepéről a szakmai fejlődésben, a továbbképzés lehetőségeiről, a lelki egészség megőrzésének elméleti és gyakorlati módszereiről. Tájékozott a szakterületéhez és tanári hivatásához kötődő információs forrásokról, szervezetekről.

1.7.2. Képességek

A szakképzett tanár képes a tanulókkal a kölcsönös tiszteletre és bizalomra épülő kapcsolatrendszer megteremtésére, az együttműködési elvek és formák közös kialakítására, elfogadtatására. Szakmai szituációkban képes szakszerű, közérthető, nyílt és hiteles kommunikációra diákokkal, szülőkkel, a szaktárgyainak megfelelő szakterületek képviselőivel, az iskolai és iskolán kívüli munkatársakkal a partnerek életkorának, kultúrájának megfelelően. Képes felismerni, értelmezni kommunikációs nehézségeit és ezen a téren önmagát fejleszteni. Képes pedagógiai tapasztalatai és nézetei reflektív értelmezésére, elemzésére, értékelésére. Képes meghatározni saját szakmai szerepvállalását. Pedagógiai munkájában felmerülő problémákhoz képes adekvát szakirodalmat keresni, felhasználni. Jól tájékozódik a pedagógiai és szaktárgyi szakirodalomban, képes elemezni, értelmezni e területek kutatási, fejlesztési eredményeit, tisztában van a pedagógiai kutatás, fejlesztés, valamint innováció sajátosságaival. Képes egyszerűbb kutatási módszerek használatára.

1.7.3. Attitűdök

A végzett tanár pedagógiai helyzetekben képes együttműködésre, kölcsönösségre, asszertivitásra, segítő kommunikációra. Nyitott arra, hogy a konfliktushelyzetek, problémák feltárása illetve megoldása érdekében szakmai segítséget kérjen és elfogadjon. Kész együttműködni a szaktárgy, valamint más szaktárgyak tanáraival. Kész részt vállalni a szaktárggyal kapcsolatos fejlesztési, innovációs tevékenységben. Betartja a pedagógus pálya jogi és etikai normáit. Törekszik önismeretének, saját személyiségének fejlesztésére, testi-lelki egészségének megőrzésére, és ehhez nyitott a környezet visszajelzéseinek felhasználására. Figyelemmel kíséri saját tevékenységének másokra gyakorolt hatását, s reflektív módon törekszik tevékenységének javítására, szakmai felkészültségének folyamatos fejlesztésére. Szakmai műveltségét nem tekinti állandónak, kész a folyamatos szaktudományi, szakmódszertani és neveléstudományi megújulásra. Nyitott a pedagógiai tevékenységére vonatkozó építő kritikára.

1.8. Az autonómia és a felelősségvállalás területén (2.1.11. ábra)

2.1.11. ábra
Felelősségvállalás
Forrás: <http://bit.ly/1N81owj>

A végzett tanár önállóan képes szakmája, a szaktárgyainak tanításával-tanulásirányításával kapcsolatos átfogó, megalapozó szakmai kérdések átgondolására és az ide vonatkozó források alapján megfelelő válaszok kidolgozására. A szakmáját és a szaktárgyainak megfelelő tudományterületeket megalapozó nézeteket felelősséggel vállalja. Együttműködés és felelősségvállalás jellemzi szakmájával, szakterületével, illetve azok képviselőivel kapcsolatban.

A végzett tanár jelentős mértékű önállósággal rendelkezik szakmája átfogó és speciális kérdéseinek felvetésében, kidolgozásában, szakmai nézetek képviselésében, indoklásában. Felelősséggel vállalja a kezdeményező szerepét a szakmai együttműködés kialakítására. Egyenrangú partner a szakmai kooperációban. Végiggondolja és képviseli az adott szakterület etikai kérdéseit.

2. A mesterfokozat és a tanárszak meghatározó ismeretkörei

2.1. A Korm. rendelet szerinti szakterületi (szaktudományos, művészeti) tudás magában foglalja:

- a Nemzeti alaptanterv fejlesztési területei-nevelési céljai által meghatározott, a nevelés-oktatás tartalmi, szemléleti alapjainak, valamint a műveltségkép, a tudás és tanulás, illetve a tudásépítés értelmezésének alapismereteit,
- a Nemzeti alaptanterven alapuló kerettantervek szerinti szaktárgynak megfelelő tudományág(ak), műveltségi területek, művészeti területek ismeretelméleti alapjainak, történetének megismerési sajátosságainak, belső struktúrájának és terminológiájának, más tantárgyakkal, tudományokkal, műveltségi területekkel való összefüggéseinek és kölcsönhatásainak ismereteit, a köznevelés, illetve

szakképzés tartalmi szabályozásában meghatározott ismeretek körének szaktudományos mélységű ismereteit, az adott tanári szakképzettséghez kapcsolódó tantárgy által közvetített tudás sajátosságait, az abban rejlő általános és specifikus képességfejlesztés lehetőségeit.

2.2. A Korm. rendelet szerinti tanári felkészítés tekintetében:

- A pedagógiai és a pszichológiai általános elméleti és gyakorlati ismeretek, képességek megszerzésére irányuló képzés magában foglalja a pedagógia, a pszichológia és ezek határtudományainak elméleti alapjait, az ember- és gyermekismeret alapozását, a személyiségfejlődés életkori és egyéni sajátosságainak ismeretét, a tanulók megismerésének eszközeit és módszereit, a tanítás tudományos megalapozását, a személyiségfejlesztés, a képességfejlesztés elméleti és gyakorlati ismereteit, a tanulói csoportok jellemzőit, a tanári feladatok megismerését, a tanári szerep dimenzióit, a tanulási-tanítási folyamat tervezésének, szervezésének, értékelésének, a köznevelési rendszer működésének ismereteit, a neveléstudomány kutatási módszereit, a szakmai ismeretszerzés módjait, a szakmai önreflexió kifejlesztését, a szakmai gyakorlatokon szerzett tapasztalatok feldolgozását, a kommunikációs készségek fejlesztését, az infokommunikációs technológiák alkalmazási lehetőségeit az oktatásban és a tanulásban.
- A szakmódszertani képzés magában foglalja a szaktudományok társadalmi hasznosulásának, ezen belül a köznevelésben való hatékony, eredményes felhasználásának elméleti, tartalmi és gyakorlati eszközeit, amelyek lehetővé teszik a köznevelési rendszer tartalmi követelményeiben meghatározott feladatok és értékek, fejlesztési területek, nevelési célok, valamint az egész életen át való tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák fejlesztését. A szakmódszertani képzés magában foglalja továbbá a tanárszak szerinti műveltségi terület, a szaktárgy tartalmi, elméleti témaköreit, a tananyag-struktúra ismeretét, a szaktárgy tanításának sajátos módszereit, eszközeit, mérési és értékelési eljárásait, a képesség- és készségfejlesztés, a tanulási motivációk lehetőségeit és módszereit, valamint a tananyag gyakorlati alkalmazásának módjait, az adott szakot a rokon szakok, tantárgyak, illetve műveltségterületek vagy szakmacsoportok rendszerében átfogóan, integráltan elhelyező ismeretköröket, valamint a szakmai gyakorlatokon, az összefüggő iskolai gyakorlaton szerzett tapasztalatok feldolgozását.
- Az iskolai gyakorlatok magukban foglalják az általános tanári és az adott tanári szakképzettséghez, a tanári szerepkörökhöz kapcsolódó gyakorlati ismeretek szerzését, képességek, attitűdök megismerését, gyakorlását, a munkahely világgával (iskolai élet, iskolavezetés, szülőkkel való kommunikáció, tanulókkal való egyéni foglalkozás, együttműködés) való ismerkedést, alapjártasság szerzését a tanítási, tanulási, nevelési folyamatok értékelésében, a szakmai fejlesztésekben.

Az iskolai gyakorlatok formái:

1. a képzéssel párhuzamosan, iskolában vezetőpedagógus (vezető tanár, mentor)

irányításával végzett csoportos pedagógiai és önálló tanítási gyakorlat a tanulók nevelésével, oktatásával és az adott tanárszakhoz tartozó szaktárgyakkal kapcsolatos tanári munka szakos órákon, osztályfőnöki órán, nem szakos órákon történő megfigyelése, elemzése, továbbá legalább 15 önállóan megtartott óra, foglalkozás;

2. képzéssel párhuzamos közösségi pedagógiai gyakorlat szünetekben vagy szorgalmi idő alatt is teljesíthető közösségi szolgálat, mely egy adott tanulói korosztály tanórán kívüli, szabadidős tevékenységének (táboroztatás, szakkörök, érdeklődési körök stb.) szervezési, vezetési, programkészítési, közösségépítési területein nyújt tapasztalatokat;
3. az összefüggő egyéni iskolai gyakorlat a képzésben szerzett elméleti ismeretekre és gyakorlati tapasztalatokra épülő, gyakorlatvezető mentor és felsőoktatási tanárképző szakember folyamatos irányítása mellett köznevelési intézményben, felnőttképzést folytató intézményben végzett gyakorlat. Az iskola és benne a tanár komplex oktatási-nevelési feladatrendszerének elsajátítása, illetve az iskolát körülvevő társadalmi, jogszabályi környezet, valamint a köznevelési intézményrendszer megismerése.

Az iskolai gyakorlatok területei:

1. a szaktárgyak tanításával kapcsolatos tevékenységek,
2. a szaktárgyak tanításán kívüli oktatási, nevelési alaptevékenységek,
3. az iskola, mint szervezet és támogató rendszereinek megismerése.

2.3. Az anyanyelvi ismeretek, kritérium jellegű követelményként, magukban foglalják az anyanyelvi (gyakorlati kommunikációs, beszédtechnikai, retorikai, helyesírási) készségek fejlesztését és a nyelvi attitűdöt alakító, értelmező ismereteket.

A szakmai tanárszakok képzési és kimeneti követelményei a műszaki szakmai területen. A mérnök-tanár képzés célja a műszaki és informatikai területen az iskolai nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő szakaszainak évfolyamain a szakiskolai, szakközépiskolai, az iskolai rendszerű, illetve az iskolarendszeren kívüli oktatásban, a felnőttek át- és továbbképzésében, továbbá az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott szakképzésekben az elméletigényes szakmai tantárgyak tanítására, az iskola pedagógiai feladatainak végzésére, a műszaki és informatikai szakképzés területén a pedagógiai kutatási, tervezési, fejlesztési feladatokra, valamint a szakképzésben résztvevők korosztályi problémáinak, speciális nevelési feladatainak ellátására képes tanárok képzése, továbbá a tanulmányaik doktori képzésben való folytatására történő felkészítése.

A mérnök-tanár szakterületi tudása, készségei, képességei

1. A mérnök-tanár alkalmas:

1.1. A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesítése területén

- A műszaki, problémamegoldó gondolkodás fejlesztésére, a megoldások helyességének igazolására;
- technikai eszközök és technológiai folyamatok megismerésének támogatására;
- tehetségfelfedezésre, versenyfelkészítésre;
- a sajátos nevelési igényű és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók képzésére.

1.2. A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése területén

- A technikai és társadalmi folyamatok kapcsolatának, aktuális változásainak nyomon követésére, valamint a szakképzési tartalmakba való beépítésére;
- a konfliktusok hatékony kezelésére;
- a csoporttagok közösség iránti elkötelezettségének kialakulására, a demokratikus társadalomban való felelős, aktív szerepvállalás elsajátítására, a helyi, nemzeti és egyetemes emberi értékek elfogadására.

1.3. A szakmódszertani és a szaktárgyi tudás területén

- Szakközépiskolákban és szakiskolákban a műszaki szakterület szerinti elméleti és elméletigényes gyakorlati tárgyak oktatására;
- szakközépiskolákban, szakiskolákban az adott mérnök-tanári szakiránynak megfelelő szakmacsoportos alapoató oktatásban az elméleti és elméletigényes gyakorlati tárgyak oktatására;
- felnőttek át- és továbbképzésében az adott szakiránynak megfelelő tárgyak oktatására, elméletigényes gyakorlatok vezetésére;
- érettségi és szakmai bizottsági tagként vizsgáztatási feladatok ellátására.

1.4. A pedagógiai folyamat tervezése területén

- A tanulási-tanítási stratégia meghatározására, a tananyag feldolgozásához a pedagógiai célokhoz és a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő oktatási folyamat meghatározására, hatékony módszerek, szervezési formák, eszközök kiválasztására a végzettségének megfelelő korosztály, továbbá a felnőttoktatás keretében;
- a szaktárgy tanórán, illetve iskolán kívüli tanulásának tervezésére a végzettségének megfelelő korosztály és a felnőttoktatás keretében;
- a pedagógiai folyamatok tervezésével kapcsolatban szakmai önreflexióra, illetve önkorrekcióra.

1.5. A tanulás támogatása, szervezése és irányítása területén

- A szakmai továbbképzés, önképzés iránti igény és a szakma szeretetének továbbadására.

1.6. A pedagógiai folyamatok és a tanulók értékelése területén

- Az értékelés különböző céljainak és szintjeinek megfelelő értékelési formák, módszerek meghatározására, az értékelés eredményeinek felhasználására;
- a képzés céljainak megfelelően az értékelés eszközeinek megválasztására vagy önálló eszközök elkészítésére.

1.7. A kommunikáció, a szakmai együttműködés és a pályaidentitás területén

- A műszaki, szakmai pályorientáció és szakmai mobilitás lehetőségeinek széleskörű ismeretében ezen ismeretek megosztására.

1.8. Az autonómia és a felelősségvállalás területén

- Az adott szakirányhoz és szakmacsoporthoz tartozó munkahelyek sajátos munkavédelmi, biztonságtechnikai ismereteinek közvetítésére.

2. A mérnök-tanár szakokon a szakterületi ismeretek

- A műszaki, mérnöki szakterület külön Korm. rendeletben meghatározott alapképzési szakjának szakmai ismeretei, összefüggéseinek rendszerszerű áttekintése a szakterület szerint, a műszaki, mérnöki szakterületeken alkalmazható legkorszerűbb technikai, technológiai és információs rendszerek, műszaki, mérnöki tevékenységek makro- és mikrokörnyezetének változásai, hazai és nemzetközi tendenciái.
- A szakképzés és gazdaság kapcsolatrendszere, a műszaki képzés helye és szerepe a szakképzésben, a szakképzés új irányainak, aktuális problémáinak megismerése, a felnőttképzéssel kapcsolatos sajátos ismeretek.
- A szakképzés rendszerének átfogó ismerete, valamint a mérnök-tanári szakiránynak megfelelő szakterületi és szakmacsoportos képzések rendszerének, sajátosságainak ismerete; a Nemzeti alaptanterven alapuló kerettantervi ismeretek, kiemelten a szakmai szemléletformálást szolgáló tantárgyakra.
- A mérnök-tanári szakiránynak megfelelő szakmacsoportba tartozó szakképesítések szakmai orientációs, szakmai alapozó és a szakképesítésre felkészítő tantárgyak, szaktárgyak főbb tartalmi elemei, a tanításukra való felkészülést megalapozó ismeretek.
- A szakképzésben hasznosítható, legkorszerűbb infokommunikációs alkalmazások, a mérnök-tanári szakiránynak megfelelő szakmacsoportos képzésekben használható oktatástechnikai és taneszköz-rendszerek.

3. A mérnök-tanári szakokon (szakirányokon) a szakterületi ismeretek

- **Gépészet-mechatronikai:** gépészeti alapozó, gyártástechnológiai, automatizálási ismeretkörök.

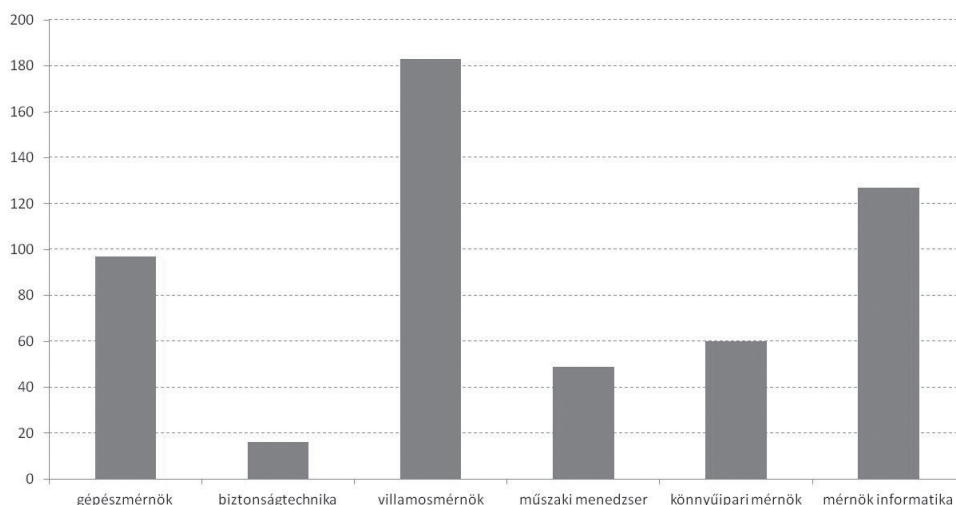
- **Elektrotechnika-elektronikai:** elektrotechnika-elektronikai alapozó, mérés-technika, villamos energetika ismeretkörök.
- **Informatikai:** informatikai alapozó, alkalmazásmenedzsment, multimédia ismeretkörök.
- **Bio-vegyipari:** elméleti alapozó ismeretek, valamint fizikai kémia és anyagtudományi alapismeretek, sugárvédelmi, mérési és irányítástechnikai, vegyipari géptan és művelettan, technológiai, biotechnológiai műveletek, dokumentáció-értelmezési és vizsgálat értékelési ismeretkörök, a munkafolyamatok megtervezésének, ellenőrzésének és biotechnológiai gépeket, berendezések működtetésének ismeretei.
- **Építő-építészeti:** elméleti alapozó ismeretek, épületszerkezetek, építőanyagok, épületgépészeti alapismeretek, tartószerkezetek, épülettervezés, kivitelezési-szervezési ismeretek, tervolvasás, építési dokumentáció készítése irányítás mellett.
- **Könnyűipari:** könnyűipari alapozó, könnyűipari minőségirányítás, könnyűipari technológiák ismeretkörök.
- **Faipari:** faanatómiai, faipari, fűrészipari, bútorigipari alapismeretek és gyártástechnológiák, faipari gépek, faanyagvédelmi ismeretkörök.
- **Nyomdaipari:** hagyományos és az elektronikus nyomdatermékek tervezése, szerkesztése, gépi berendezések, technológiai műveletek, analóg és digitális nyomtatási technológiák, berendezések elméleti és gyakorlati ismeretei.
- **Közlekedési:** elméleti alapozó, valamint közlekedési rendszerek, gépészeti alapismeretek, forgalomtechnika, szállítmányozás, közlekedés-gazdaságtan, ügyfélszolgálati menedzsment, műszaki dokumentáció olvasás, irányított rendszer vizsgálata, karbantartása és javítása, fuvarfeladat végrehajtása, szervezési és minőségbiztosítási feladatok ellátása.
- **Környezetvédelem-vízgazdálkodási:** elméleti alapozó, valamint földtudományi szakismeretek, egészségvédelem, környezeti mérések, monitorozás, környezetellenzés, környezetvédelmi műszaki műveletek, vízgazdálkodási, környezetvédelmi és munkavédelmi tevékenység, technológiai eljárások, műveletek, dokumentációelemzés, működtetés, karbantartás, nukleáris berendezések működtetése, katasztrófavédelmi ismeretkörök.
- **Polgári és biztonságvédelmi:** biztonságtechnikai alapozó, biztonságtechnikai rendszertervezési, vállalkozásbiztonság ismeretkörök.
- **Műszaki-gazdasági:** gépészeti vagy elektrotechnikai alapozó, rendszer- és szervezetfejlesztés, folyamatmenedzsment ismeretkörök.

4. A mérnök tanár sajátos szakmódszertani (tantárgy-pedagógiai) ismeretei

- Ismeri a mérnök tanári szakiránynak megfelelő szakmacsoportba tartozó szakképzések szakmai orientációját, szakmai alapozó és a szakképzésre felkészítő tantárgyak rendszerét, tanításának módszereit, illetve a modulrendszerű képzés során alkalmazható módszereket.

- Ismeri a szakmacsoportba tartozó szakmai orientációs, szakmai alapozó és a szakképesítésre felkészítő tantárgyak tanítása-tanulása során alkalmazható tankönyveket, taneszközöket, infokommunikációs eszközöket, azok alkalmazási lehetőségeit, képes a tanulás támogatását segítő taneszközök készítésére.
- Ismeri a tehetséggondozás és felzárkóztatás tevékenységformáit, pedagógiai módszereit, a speciális igényű tanulók oktatásának lehetőségeit, dokumentumait, a mérési-értékelési eljárásokat.
- Ismeri a felnőttoktatás, felnőttképzés pedagógiáját, pszichológiáját és módszereit, intézményrendszerét.

A 2.1.12. ábrán, az Óbudai Egyetemen 2007-2014. időtartamban MA mérnök tanár szakon diplomát szerzettek száma követhető nyomon. Látható, hogy a villamosmérnöki, a mérnök-informatikai és a gépészmérnök szakirányon végeztek a legtöbben.

2.1.12. ábra

ÓE MA mérnök tanár 2007-2014

Forrás: Óbudai Egyetem, Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ MA mérnök tanár szak-, illetve szakirány-fejlesztésének értékelése, 2014.

Összefoglaló:

A fejezet összefoglalta a tanárképzés változásának legfontosabb elemeit. Ezek megismerése segíti a mentortanárokat, hogy hatékonyabban tudják támogatni a tanár jelölteket a különböző gyakorlatok során.

2.2. Pedagógus-életpályamodell

Célkitűzés:

- A pedagógus-életpályamodell bemutatása, és legfontosabb elemeinek ismertetése.

2.2.1. A pedagógus-életpályamodell működtetése

A pedagógus-életpályamodell bemutatásához több jogszabályt célszerű tanulmányozni. Az alapvető fogalmakat és a szabályozás rendjét a „326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról” határozza meg. Nagyon fontos még ismerni a 2011. évi CXC. törvényt a nemzeti köznevelésről, valamint a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvényt.

A **2011. évi CXC. nemzeti köznevelési törvény** biztosítja a pedagógus-munkakörben foglalkoztatottak számára a pályán való előmenetel lehetőségét.

A pedagógus-munkakörben foglalkoztatott az általa megszerzett legmagasabb, a munkakör ellátásához a törvényben előírt iskolai végzettség, valamint állam által elismert szakképesítés, szakképzettség, továbbá a nevelő, oktató munkája ellátásához közvetlenül kapcsolódó, azt közvetlenül segítő doktori cím, tudományos fokozat, valamint akadémiai tagság, szakmai gyakorlat, publikációs tevékenység, minősítő vizsga és a minősítési eljárás keretében elnyert minősítés alapján:

- a) Gyakornok,
- b) Pedagógus I.,
- c) Pedagógus II.,
- d) Mesterpedagógus,
- e) Kutatótanár,

fokozatokat érheti el.

A pedagógus-munkakörben foglalkoztatott – a Gyakornok fokozatba tartozó pedagógus kivételével – a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény szerint közalkalmazotti jogviszonyban töltött időnek minősülő, továbbá a fizetési fokozat megállapításánál beszámítandó idő alapján háromévenként eggyel magasabb fizetési kategóriába lép. A pedagógust a tárgyév első napján kell a magasabb fizetési kategóriába besorolni. A magasabb fizetési kategória elérésével a hároméves várakozási idő újra kezdődik.

A pedagógusok minősítő vizsgáját és minősítési eljárását a kormányhivatal szervezi. A minősítő vizsgára és a minősítési eljárásra a pedagógus a kormányhivatalnál jelentkezik. A minősítő vizsga és a minősítési eljárás során a kapcsolattartás elektronikus úton történik.

A minősítési eljárás során minden pedagógusra egységes, nyilvános szabályok vonatkoznak. A minősítő bizottság a jelölt pedagógus teljes körű tevékenységét, különösen a jogszabályokban és a pedagógus munkaköri leírásában megfogalmazott kötelezettségek teljesítését vizsgálja.

A pedagógus a minősítő vizsga és a minősítési eljárás hibás vagy valótlan ténymegállapításának, személyiségi jogát sértő megállapításának megsemmisítését a minősítés közlésétől számított harminc napon belül a bíróságtól kérheti.

A fokozatokhoz és ezen belül az egyes fizetési kategóriákhoz tartozó garantált illetményt az illetményalap százalékában a törvény 7. melléklete állapítja meg.

Az intézményvezetőt a fenntartó, az intézményben pedagógus-munkakörben foglalkoztatottakat az intézményvezető jutalomban részesítheti, amelynek éves összege vezető esetében nem haladhatja meg a vezető pótlékkal számított éves illetményének, munkabérének tizenöt százalékát, beosztott esetében éves illetményének, munkabérének tizenöt százalékát.

Az intézményvezetőt a fenntartó, az intézmény többi vezetőjét az intézményvezető kereset-kiegészítésben részesítheti, amelynek éves összege nem haladhatja meg a vezető pótlékkal számított éves illetményének, munkabérének tíz százalékát.

A legalább Pedagógus II. fokozatot elért pedagógus tízévenként – tudományos kutatáshoz, vagy egyéni tudományos továbbképzésen való részvételhez – legfeljebb egy évi fizetés nélküli szabadságot – alkotói szabadság – vehet igénybe.

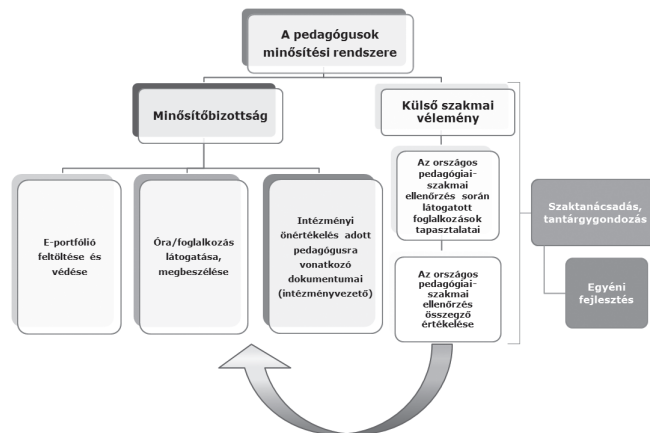
Az öregségi nyugdíjkorhatárt öt éven belül elérő pedagógus, óvodai dajka választása szerint csökkentett munkaidőben dolgozhat. Illetménye, munkabére a munkaidő-csökkentés mértékének ötven százalékával csökken. A munkáltató csak akkor köteles biztosítani a választás szerinti feltételeket, ha azt a nevelési, a tanítási év vagy a tanítási év első félévének befejezését megelőző hatvan nappal korábban közli a pedagógus, az óvodai dajka. Az e bekezdésben foglalt kedvezményt csak azok választhatják, akik a nyugdíjkorhatár elérése előtti ötödik évet megelőzően legalább 20 év szakmai gyakorlattal rendelkeznek pedagógus-munkakörben vagy óvodai dajkaként.

A minősítő vizsga és a minősítési eljárás részletes szabályait, a sikeres minősítő vizsgához és minősítési eljáráshoz, az alkotói szabadság igénybevételéhez szükséges követelményeket külön jogszabály állapítja meg.

A 326/2013.Korm. rendelet hatálya, fenntartótól függetlenül kiterjed a köznevelési intézményekben közalkalmazotti jogviszonyban, munkaviszonyban foglalkoztatottakra, azok munkáltatójára, valamint a minősítő vizsga és a minősítési eljárás megszervezésében és lefolytatásában részt vevőkre függetlenül attól, hogy a köznevelési intézmény önálló

intézményként vagy másik intézmény szervezetéhez tartozva, szervezetenként összevonva működik. A Korm. rendelet IV. fejezetének „A közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtása a köznevelési intézményekben” hatálya néhány kivételtől eltekintve – a fejezet címéből adódóan is – csak a közalkalmazottakra terjed ki.

A minősítő értékelés, az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés és a szaktanácsadás kapcsolatát a 2.2.1. ábra mutatja be.

2.2.1. ábra

Minősítő értékelés, az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés és a szaktanácsadás kapcsolata

Forrás: <http://bit.ly/1Qpbclv>

A köznevelési intézményben pedagógus-munkakörben foglalkoztatottak fokozatokba történő besorolásához szükséges követelmények

A köznevelési intézményben a munkakör betöltéséhez előírt végzettséggel és szakképzettséggel, valamint két évnél kevesebb szakmai gyakorlattal rendelkező pedagógus-munkakörben foglalkoztatottat **Gyakornok fokozatba kell besorolni**. A gyakornok számára a foglalkoztatási jogviszony létesítésekor gyakornoki idő kikötése kötelező. Gyakornoki időként a foglalkoztatási jogviszony létesítésének időpontjától számított két éves időszakot kell a kinevezésben, illetve a munkaszerződésben rögzíteni.

A gyakornok

- a gyakornoki idő lejártának hónapjában, vagy
- ha a gyakornoki idő nem a tanítási év közben jár le, a tanítási év utolsó hónapjában tesz minősítő vizsgát.

A minősítő vizsgán megfelelt minősítést kapott gyakornokot a Pedagógus I. fokozatba kell besorolni.

A **gyakornoki idő** a vizsga napját követő nappal kezdődően két évvel meghosszabbodik, ha a minősítő vizsgán a gyakornok „nem felelt meg” minősítést kapott. A gyakornoki idő egyéb esetben nem hosszabbítható meg. A gyakornok a két évvel meghosszabbított gyakornoki idő lejártának hónapjában, vagy amennyiben a gyakornoki idő nem a tanítási év közben jár le, a tanítási év utolsó hónapjában megismételt minősítő vizsgát tesz. A minősítő vizsgán „megfelelt” vagy „nem felelt meg” minősítés adható.

Ha a megismételt minősítő vizsgán a pedagógus „nem felelt meg” minősítést kapott, és pedagógus-munkakörre újabb foglalkoztatási jogviszonyt létesít, akkor az eddig bemutatott minősítési eljárást ismét alkalmazni kell, hiszen közalkalmazotti jogviszonya, munkaviszonya a 2011. évi CXCV. nemzeti köznevelésről szóló törvény szabályozásának megfelelően a minősítő vizsga eredményének közzétételétől számított tizedik napon megszűnik.

A munkáltatónak a jogviszony létesítésekor a kinevezési okmányban, munkaszerződésben elő kell írnia azt az időpontot, ameddig a gyakornok, minősítő vizsgát köteles tenni.

A minősítő vizsga részei:

- a) a pedagógus legalább két foglalkozásának, tanórájának látogatása és elemzése, ha a munkakör részét képezi foglalkozás, tanóra megtartása – ide nem értve az óvodapszichológus, iskolapszichológus, pszichológus közvetlen pszichológiai foglalkozását –, valamint
- b) a gyakornok portfóliójának áttekintése, értékelése (portfólióvédés).

A minősítő vizsga értékelésének részei:

- a) portfólióvédés,
- b) amennyiben a munkakör részét képezi foglalkozás, tanóra megtartása, a meglátogatott foglalkozás, tanóra értékelése,
- c) az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés során a látogatott foglalkozások tapasztalatainak és az összegző értékelésnek a megismerése, valamint
- d) az intézményi önértékelés pedagógusra vonatkozó megállapításainak értékelése.

A portfólióvédés alkalmával az értékelt pedagógus bemutatja önértékelését, továbbá számot ad a munkaköréhez kapcsolódó pedagógiai, szakmai felkészültségéről, valamint a pedagógust foglalkoztató intézmény pedagógiai programjával összefüggő kérdésekről.

A minősítő vizsga során a három tagból álló minősítő bizottság:

- a) a gyakornok által feltöltött portfólió alapján áttekinti és értékeli a pedagógus szakmai tevékenységét, eredményeit, valamint az intézményi önértékelés gyakorlatokra vonatkozó részeit, ennek során kiemelten figyelembe veszi a meghatározott pedagóguskompetenciákat és tevékenységeket,
- b) értékeli a meglátogatott foglalkozást és a portfólióvédést, valamint
- c) elkészíti az összegző értékelést, amelyet feltölt az Oktatási Hivatal (a továbbiakban: OH) által működtetett informatikai támogató rendszerbe.

A köznevelési intézményben alkalmazott pedagógus értékelésének elemei, a pedagógus-kompetenciák:

1. szakmai feladatok, szaktudományos, szaktárgyi, tantervi tudás,
2. pedagógiai folyamatok, tevékenységek tervezése és a megvalósításukhoz kapcsolódó önreflexiók,
3. a tanulás támogatása,
4. a tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesülése, a hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló többi gyermekkel, tanulóval együtt történő sikeres neveléséhez, oktatásához szükséges megfelelő módszertani felkészültség,
5. a tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése, esélyteremtés, nyitottság a különböző társadalmi-kulturális sokféleségre, integrációs tevékenység, osztályfőnöki tevékenység,
6. pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése, elemzése,
7. kommunikáció és szakmai együttműködés, problémamegoldás, valamint
8. elkötelezettség és szakmai felelősségvállalás a szakmai fejlődésért.

A 2. kompetencia: Pedagógiai folyamatok, tevékenységek tervezése és a megvalósításukhoz kapcsolódó önreflexiók részletes bemutatása a 2.2.2. ábrán látható.

2. kompetencia: Pedagógiai folyamatok, tevékenységek tervezése és a megvalósításukhoz kapcsolódó önreflexiók	
2.1	A célok tudatosításából indul ki. A célok meghatározásához figyelembe veszi a tantervi előírásokat, az intézmény pedagógiai programját.
2.2	Pedagógiai munkáját éves szinten, tanulási-tanítási (tematikus) egységekre és órákra bontva is megtervezi.
2.3	Komplex módon veszi figyelembe a pedagógiai folyamat minden lényeges elemét: a tartalmat, a tanulók előzetes tudását, motiváltságát, életkori sajátosságait, az oktatási környezet lehetőségeit, korlátait stb.
2.4	Célszerűen használja a digitális, online eszközöket.
2.5	Az órát/foglalkozást a cél(ok)nak megfelelően, logikusan építi fel.
2.6	A tanulók tevékenységét, a tanulási folyamatot tartja szem előtt.
2.7	Használja a szociális tanulásban rejlő lehetőségeket.
2.8	Alkalmazza a differenciálás elvét.
2.9	Tudatosan törekszik a tanulók motiválására, aktivizálására.
2.10	Tudatosan tervezi a tanóra/foglalkozás céljainak megfelelő stratégiákat, módszereket, taneszközöket.
2.11	Többféle módszertani megoldásban gondolkodik.
2.12	Terveit az óra/foglalkozás eredményessége függvényében felülvizsgálja.

2.2.2. ábra

2. kompetencia

Forrás: <http://bit.ly/1Qpbclv>

A pedagógus-értékelési elemeket, pedagóguskompetenciákat a pedagógiai szakszolgálati intézményben és a pedagógiai-szakmai szolgáltató intézményben pedagógus-munkakörben, pedagógiai szakértő, pedagógiai előadó munkakörben foglalkoztatottak vonatkozásában azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy csak a munkakörük ellátásával összefüggésben értelmezhető pedagógus értékelési elemek, pedagóguskompetenciák kerülnek figyelembevételre.

A minősítő vizsga során használt kérdőívek, értékelőlapok, megfigyelési, önértékelési szempontok, feldolgozási segédletek és szempontsorok egységesek és nyilvánosak.

A portfólió részletes követelményeit, a tartalmi elemekhez tartozó alap- és szabadon választható dokumentumok listáját az OH dolgozza ki, és teszi közzé az OH honlapján. A pedagógusértékelési eszközöket az OH dolgozza ki, és a miniszter hagyja jóvá.

A Pedagógus I. fokozatba lépéshez a gyakornoknak az értékelés során legalább hatvan százalékot kell elérnie.

Pedagógus II. fokozatba történő besorolás

Ha a Pedagógus I. fokozatba besorolt pedagógus besorolását követően legalább hat év szakmai gyakorlatot szerzett, saját kezdeményezésére **minősítési eljárásban** vehet részt. **Ha a pedagógus a Pedagógus I. fokozatba történő besorolástól számítva kilenc év szakmai gyakorlatot szerzett, a minősítési eljárást le kell folytatni.** A minősítési eljárásban való kötelező részvételt a munkáltató írja elő a Pedagógus I. fokozatba lépést követően a kinevezés, munkaszerződés módosításában.

A minősítési eljárás eredményeként a minősítő bizottság a következő döntéseket hozhatja:

- a) „Megfelelt” vagy
- b) „Újabb minősítés szükséges”.

A minősítési eljárás legfeljebb egy alkalommal megismételhető, amennyiben a minősítési eljárás az „Újabb minősítés szükséges” eredménnyel zárult. A minősítési eljárás megisméltetésére legkorábban – a sikertelen minősítési eljárástól számított – két év szakmai gyakorlat megszerzése után kerülhet sor. **A megisméltelt minősítési eljárás lefolytatására legkésőbb a Pedagógus I. fokozat megszerzésétől számított tizenegy év szakmai gyakorlat megszerzéséig kerülhet sor.**

A megisméltelt minősítési eljárás eredményeként a következő döntések hozhatók:

- a) „Megfelelt” vagy
- b) „Nem felelt meg”.

Ha a megisméltelt minősítési eljárást nem teljesítő pedagógus pedagógus-munkakörre újabb foglalkoztatási jogviszonyt létesít, a foglalkoztatási jogviszony létesítésétől számított két év elteltével újabb minősítési eljárásban kell részt vennie.

Az újabb minősítési eljárás során a „megismételt minősítési eljárást” kell alkalmazni. A döntéstől függően a közalkalmazotti jogviszonya, munkaviszonya a 2011. évi CXCV. nemzeti köznevelésről szóló törvény szabályozásának megfelelően a megismételt minősítési eljárás eredményének közlésétől számított tizedik napon megszűnik.

Ha a munkakör részét képezi foglalkozás, tanóra megtartása – ide nem értve az óvodapszichológus, iskolapszichológus, pszichológus közvetlen pszichológiai foglalkozását –, a minősítő bizottság a pedagógus legalább kettő foglalkozását meglátogatja, amelyet szakmai megbeszélés követ. A portfólióvédés alkalmával a pedagógus bemutatja saját önértékelését, és válaszol a minősítő bizottság tagjainak kérdéseire.

A minősítési eljárás során a minősítő bizottság:

- a) áttekinti és értékeli a pedagógus által feltöltött portfóliót, az intézményi önértékelés pedagógusra vonatkozó részeit, valamint az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés során a látogatott foglalkozásokra vonatkozó megállapításokat és az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés összegző értékelését, ennek során kiemelten figyelembe veszi a pedagógus kompetenciákat és tevékenységeket,
- b) értékeli a meglátogatott foglalkozást és a portfólióvédést, valamint
- c) elkészíti az összegző értékelést, amelyet feltölt az OH által működtetett informatikai támogató rendszerbe.

A minősítési eljárás eredményeként a pedagógus „Megfelelt” minősítést kap, ha az értékelés alapján legalább hetvenöt százalékot ért el. A „Megfelelt” minősítés alapján a pedagógust a Pedagógus II. fokozatba be kell sorolni.

A minősítési eljárás tartalmi elemeit a Pedagógus I. és Pedagógus II. fokozatban a 2.2.3. ábra mutatja be.

A		B
Az értékelés elemei		%
1.	A pedagógus teljes szakmai tevékenységét bemutató portfólió értékelése	50
	A portfólióvédés értékelése	
2.	Amennyiben a munkakör részét képezi foglalkozás, tanóra megtartása, a pedagógus által vezetett foglalkozás értékelése	20
	Amennyiben a munkakör részét nem képezi foglalkozás, tanóra megtartása ²⁰ , a munkakör ellátása során keletkezett dokumentum elemzése	
3.	Intézményi önértékelés pedagógusra vonatkozó részei	30
	Amennyiben a munkakör részét képezi foglalkozás, tanóra megtartása, az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés során látogatott foglalkozások tapasztalatai	
	Az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés összegzőértékelése	

2.2.3. ábra

Minősítési eljárás tartalmi elemei a Pedagógus I. és Pedagógus II. fokozatban

Forrás: <http://bit.ly/1Qpbclv>

Mesterpedagógus fokozatbatörténő besorolás

A Pedagógus II. fokozatba besorolt pedagógus:

- a) a pedagógus-szakvizsga és
- b) a Pedagógus II. fokozatba történt besorolását követően hat év szakmai gyakorlat megszerzése után a Mesterpedagógus fokozatba lépéshez szükséges minősítési eljárásban vehet részt.

A Mesterpedagógus fokozatba lépéshez szükséges minősítési eljárás eredményeként a következő döntések hozhatók:

- a) „Mesterpedagógus fokozatba lép” vagy
- b) „Pedagógus II. fokozatban marad”.

A minősítési eljárás befejezésétől számított további két év szakmai gyakorlat megszerzése után a minősítési eljárás megismételhető, ha a Mesterpedagógus fokozatba lépéshez szükséges minősítési eljárás a „Pedagógus II. fokozatban marad” eredménnyel zárult. E rendelkezést alkalmazni kell akkor is, ha a megismételt minősítési eljárás sikertelen volt.

Azt a Pedagógus II. fokozatba besorolt pedagógust, aki a minősítési eljárás eredményeként „Mesterpedagógus fokozatba lép” minősítést kapott, Mesterpedagógus fokozatba kell besorolni.

Az a Mesterpedagógus fokozatba besorolt pedagógus, aki az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzésben, a pedagógusok minősítő vizsgáján vagy minősítési eljárásában szakértőként vesz részt vagy szaktanácsadói feladatokat lát el, munkaidő-kedvezményben részesül.

A neveléssel-oktatással lekötött munkaideje nem lehet több:

- a) heti tizennyolc óránál,
- b) óvodapedagógus esetén huszonöt óránál,
- c) vezetőpedagógus esetében tíz óránál, vezető óvodapedagógus esetében huszonkettő óránál,

továbbá tanítási hetenként legalább egy tanítási napra a munkahelyén történő munkavégzés alól mentesíteni kell a szakértői, szaktanácsadói feladatok ellátása érdekében.

Az a Mesterpedagógus fokozatba besorolt pedagógus, aki az előző bekezdésben meghatározott feladatok ellátásában nem vesz részt, a kötött munkaidőnek neveléssel-oktatással le nem kötött részében heti két órában:

- a) ellátja a pedagógusjelölt, gyakornok szakmai segítségét,
- b) részt vesz a közneveléssel összefüggő szakmai, tartalmi-tantervi, pedagógiai-módszertani fejlesztésekben, kutatásokban, intézményi dokumentumok, belső képzések szervezésében és megtartásában, valamint,

- c) részt vesz a tanulónak a tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben szereplő vagy az oktatásért felelős miniszter (a továbbiakban: miniszter) által meghirdetett és finanszírozott országos vagy nemzetközi tanulmányi, szakmai, művészeti és sportversenyre történő felkészítésében.

Aki köznevelési intézményben vezetői vagy magasabb vezetői megbízást kapott vagy ilyen munkakört tölt be, a megbízás vagy a munkakör betöltésének ideje alatt akkor is besorolható Mesterpedagógus fokozatba, ha a fenti feladatok ellátásában nem vesz részt.

A nemzetiségi nevelési-oktatási feladatot ellátó intézményben szakértői, szaktanácsadói feladatot ellátó pedagógus kivételével a szakértői, szaktanácsadói feladatokat ellátó pedagógus költségtérítésben részesül, melynek mértéke alkalmanként tízezer forint. A nemzetiségi nevelési-oktatási feladatot ellátó intézményben szakértői, szaktanácsadói feladatot ellátó pedagógus kivételével a szakértői, szaktanácsadói feladatokat ellátó pedagógus számlával igazolt, jogos költségeinek megtérítésére tarthat igényt.

Kutatótanár fokozatbatörténő besorolás

Az a Pedagógus II. vagy az a Mesterpedagógus fokozatba besorolt pedagógus, aki a munkaköre ellátásához szükséges végzettséghez és szakképzettséghez kapcsolódó szakterületen szerzett tudományos fokozattal, vagy 1984. szeptember 1-je után szerzett egyetemi tudományos fokozattal (dr.univ.) rendelkezik, rendszeres szakmai publikációs tevékenységet folytat, továbbá rendelkezik tizennégy év szakmai gyakorlattal, a Kutatótanár fokozatba lépéshez szükséges minősítési eljárásban vehet részt.

A minősítési eljárást sikeresen teljesítő pedagógust Kutatótanár fokozatba kell besorolni.

Az előzőekben ismertetett munkaidő-kedvezményt, évente legfeljebb huszonöt alkalommal történő szakértői, szaktanácsadói feladatok ellátását, költségtérítést és a jogos költségeinek megtérítését a Kutatótanár fokozatba besorolt pedagógusra is alkalmazni kell, amennyiben az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzésben, vagy a pedagógusok minősítő vizsgáján vagy minősítési eljárásában szakértőként vesz részt vagy szaktanácsadói feladatokat lát el.

Kutatótanár fokozatba az összes köznevelési intézményben pedagógus munkakörben foglalkoztatottak legfeljebb egy százaléka sorolható be.

A minősítési eljárás tartalmi elemeit a Mesterpedagógus és Kutatótanár fokozatban a 2.2.4. ábra mutatja be.

A		B
Az értékelés elemei		%
1.	A pedagógus teljes szakmai tevékenységét bemutató portfólió értékelése	50
	Szakértői, szaktanácsadói, intézményvezetői tevékenység, tehetséggondozás, felzárkóztatás területén nyújtott tevékenység, pedagógiai-módszertani fejlesztésben való részvétel, akkreditált jó gyakorlat bemutatása a portfólióban	
	Kutatási-fejlesztési tevékenység bemutatása a portfólióban	
	A portfólióvédés értékelése	
2.	Amennyiben a munkakör részét képezi foglalkozás, tanóra megtartása, a pedagógus által vezetett foglalkozás értékelése	20
	Amennyiben a munkakör részét nem képezi foglalkozás, tanóra megtartása, a munkakör ellátása során keletkezett dokumentum elemzése	
3.	Intézményi önértékelés pedagógusra vonatkozó részei	30
	Az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés során látogatott foglalkozások tapasztalatai	
	Az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés összegző értékelése	

2.2.4. ábra

Minősítési eljárás tartalmi elemei a Mesterpedagógus és Kutatótanár fokozatban

Forrás: <http://bit.ly/1Qpbclv>

2.2.2. Mentori feladatok, minősítő vizsga és a minősítési eljárás lefolytatása

Mentori feladatok

A gyakornoki idő alatt mentor támogatja a kezdő pedagógus munkáját. Az intézményvezető jelöli ki a szakmai vezetőt – mentort –, aki segíti a gyakornokot a köznevelési intézményi szervezetbe történő beilleszkedésben és a pedagógiai-módszertani feladatok gyakorlati megvalósításában. **A mentor legalább félévente írásban értékeli a gyakornok tevékenységét, és az értékelést átadja az intézményvezetőnek és a gyakornoknak.**

A mentor támogatja a gyakornokot az általa ellátott pedagógus-munkakörrel kapcsolatos tevékenységében, e körben segíti:

- az iskola helyi tantervében és pedagógiai programjában, az óvoda, a kollégium pedagógiai programjában a munkaköri feladataira vonatkozó előírások értelmezésében és szakszerű alkalmazásában;
- a tanítási (foglalkozási) órák felépítésének, az alkalmazott pedagógiai módszereknek, tanításhoz alkalmazott segédleteknek, tankönyveknek, taneszközöknek (foglalkozási eszközöknek) a célszerű megválasztásában;
- a tanítási (foglalkozási) órák előkészítésével, megtervezésével és eredményes megtartásával kapcsolatos írásbeli teendők ellátásában, valamint;

- d) a minősítő vizsgára való felkészülésében.

A mentor szükség szerint, de negyedévenként legalább egy, legfeljebb négy alkalommal látogatja a gyakornok tanítási (foglalkozási) óráját, és ezt követően óramegbeszélést tart, továbbá, amennyiben a gyakornok igényli, hetente konzultációs lehetőséget biztosít számára.

A minősítő vizsga és a minősítési eljárás lefolytatása

A minősítő vizsga és a minősítési eljárás minősítő bizottság előtt folyik. A minősítő bizottság elnöke az OH által delegált, Mesterpedagógus fokozatba sorolt, az Országos szakértői névjegyzéken pedagógiai-szakmai ellenőrzés (tanfelügyelet) és pedagógusminősítés szakterületen szereplő köznevelési szakértő, aki a külön jogszabályban foglaltak szerinti felkészítésben vett részt.

A minősítő bizottság tagjai:

1. minősítő vizsga esetében
 - a) a pedagógusképző felsőoktatási intézmény Tanárképzési Központjának javaslatára az intézmény oktatója vagy gyakorlóiskolájának, gyakorló óvodájának, gyakorlókollégiumának legalább Pedagógus II. fokozatba sorolt alkalmazottja, aki a külön jogszabályban foglaltak szerinti felkészítésben vett részt;
 - b) a pedagógust alkalmazó köznevelési intézmény vezetője vagy az általa megbízott pedagógus-szakvizsgálóval rendelkező magasabb vezetői, vagy vezetői megbízással rendelkező alkalmazott.
2. minősítési eljárás esetében
 - a) az OH által delegált, az Országos szakértői névjegyzéken pedagógiai-szakmai ellenőrzés (tanfelügyelet) és pedagógusminősítés szakterületen szereplő köznevelési szakértő, aki a külön jogszabályban foglaltak szerinti felkészítésben vett részt vagy pedagógusképző felsőoktatási intézmény oktatója vagy gyakorló iskolájának, gyakorló óvodájának, gyakorló kollégiumának legalább Pedagógus II. fokozatba sorolt alkalmazottja, aki a külön jogszabályban foglaltak szerinti felkészítésben részt vett;
 - b) a pedagógust alkalmazó köznevelési intézmény vezetője vagy az általa megbízott pedagógus-szakvizsgálóval rendelkező alkalmazott, az intézményvezető minősítési eljárása esetében a fenntartó képviselője, valamint;
3. Kutatótanár fokozatba történő besorolásra irányuló minősítési eljárás esetében a 2. pontban foglaltakon kívül a Magyar Tudományos Akadémia delegáltja.

Egyházi intézményben a minősítő vizsga és a minősítési eljárás során a felsőoktatási intézmény által delegált köznevelési szakértőt az egyházi jogi személy intézményfenntartó kéri fel. A köznevelési szakértőt az egyházi jogi személy intézményfenntartó által fenntartott pedagógiai-szakmai szolgáltató intézmény jelöli ki, ha az egyházi fenntartó a miniszterrel köznevelési szerződést kötött az általa fenntartott pedagógiai-szakmai szolgáltató intézményre vonatkozóan.

A minősítő vizsga esetében a felsőoktatási intézményt, gyakorlóintézményt az OH a köznevelési intézménytől való földrajzi távolság figyelembevételével jelöli ki.

Az intézményvezető vagy az általa megbízott pedagógus kivételével a minősítő bizottság tagja, valamint a minősítő bizottság elnöke csak az értékelt pedagógussal azonos vagy magasabb fokozatba besorolt pedagógus lehet.

A tanár minősítési eljárása esetén a minősítő bizottság egyik tagjának végzettsége és szakképzettsége azonos kell, hogy legyen az értékelt tanárnak a minősítésre való jelentkezésében megjelölt tantárgya tanítására jogosító végzettségével és szakképzettségével. Szakképző iskolában foglalkoztatott pedagógus esetében, ha ez a feltétel nem teljesíthető, a minősítő bizottság egyik tagja olyan személy kell, hogy legyen, aki taníthatja az értékelt tanárnak a minősítésre való jelentkezésben megjelölt tantárgyát.

A szakértő, intézményvezető nem működhet közre a Polgári Törvénykönyv szerinti hozzátartozójának minősítő vizsgáján, minősítési eljárásában.

A **portfólió** egy olyan dokumentumgyűjtemény, amely alapján végigkísérhető a pedagógus kompetenciák fejlődése, a pedagógus szakmai útja, tevékenysége, nehézségei és sikerei egyrészt a tények tükrében, másrészt a pedagógus reflexiói, értelmezése alapján.

A portfólió tartalmazza:

- a) a szakmai önéletrajzot;
- b) a nevelő-oktató munka alap- és szabadon választható dokumentumait;
- c) a pedagógiai szakmai és egyéb tevékenységek bemutatását, dokumentumait;
- d) önálló alkotói, művészeti tevékenységek bemutatását, dokumentumait;
- e) a pedagógust foglalkoztató intézmény intézményi környezetének rövid bemutatását, valamint;
- f) a szakmai életút értékelését.

A minősítési eljárás során a pedagógus értékelésének elemei, az értékelés szempontjai a pedagógus kompetenciákhoz kapcsolódnak, indikátorok meghatározásával.

A pedagógus-értékelési elemeket, pedagógus kompetenciákat a pedagógiai szakszolgálati intézményben és a pedagógiai-szakmai szolgáltató intézményben pedagógus-munkakörben, pedagógiai szakértő, pedagógiai előadó munkakörben foglalkoztatottak vonatkozásában azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy csak a munkakörük ellátásával összefüggésben értelmezhető pedagógus értékelési elemek, pedagóguskompetenciák kerülnek figyelembevételre.

A **Mesterpedagógus** vagy **Kutatótanár fokozat** elérésére vonatkozó eljárásban a pedagógus a portfólióvédés alkalmával bemutatja önértékelését, és válaszol a bizottság tagjainak kérdéseire. Amennyiben a munkakör részét képezi foglalkozás, tanóra

megtartása – ide nem értve az óvodapszichológus, iskolapszichológus, pszichológus közvetlen pszichológiai foglalkozását –, a minősítő bizottság a pedagógus legalább egy foglalkozását meglátogatja, amelyet szakmai megbeszélés követ.

A Mesterpedagógus és Kutatótanár fokozat eléréséhez szükséges minősítési eljárás során a minősítő bizottság:

- a) áttekinti a pedagógus által feltöltött portfóliót, az intézményi önértékelés pedagógusra vonatkozó részeit, valamint az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés során látogatott foglalkozások tapasztalatait és az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés összegző értékelését, amelynek során felhasználja a kapott információkat, és kiemelten figyelembe veszi a Mesterpedagógus és Kutatótanár fokozat elérésénél megjelölt feladatok elvégzését, intézményvezető, intézményegység-vezető és vezetőpedagógus esetében a vezetői tevékenységet, valamint;
- b) értékeli a portfólióvédést, és elkészíti az összegző értékelést, amelyet feltölt az OH által működtetett informatikai támogató rendszerbe.

A minősítési eljárás eredménye akkor „Megfelelt”, ha a pedagógus az értékelés során legalább nyolcvanöt százalékot ér el.

A minősítő vizsga és a minősítési eljárás szempontjainak való megfelelést a minősítő bizottság tagjai egyenként és összességükben a Korm. rendelet 1. mellékletben meghatározott súlyozási szabályok alapján, egymástól függetlenül értékelik, és értékelésüket az OH által működtetett informatikai támogató rendszerben dokumentálják.

Az OH minden év július 31-éig jelentést készít a miniszter részére, amelyben javaslatot tehet a pedagógusértékelési eszközök módosítására.

A minősítő vizsgára és a minősítési eljárásra történő jelentkezés, a minősítő vizsga és a minősítési eljárás, a minősítő bizottságok munkájának szervezése, a minősítés díja

A miniszter minden év február utolsó napjáig közzéteszi a következő naptári évre vonatkozóan a lebonyolításra kerülő minősítő vizsgák és a minősítési eljárások számát – minősítési keretszám –, a minősítő vizsgák és minősítési eljárások szervezésének központi szabályait és a minősítési tervbe történő felvétel különös feltételeit.

A miniszter a minősítési keretszámot a kötelező minősítő vizsgák és minősítési eljárások száma, a minősítő vizsgák és a minősítési eljárások lebonyolításához rendelkezésre álló személyi és tárgyi feltételek, valamint a központi költségvetési keret biztosította lehetőségek figyelembevételével határozza meg.

A kötelező minősítő vizsga, minősítési eljárás időpontját az intézményvezető a kinevezést, a munkaszerződés megkötését, a kinevezés, munkaszerződés módosítását követő egy munkanapon belül, a foglalkoztatási jogviszony megszűnését vagy szünetelését a megszűnést

vagy a szünetelés kezdetét követő öt munkanapon belül rögzíti az OH által működtetett informatikai támogató rendszerben.

A pedagógus – figyelembe véve ameghatározott feltételeket – a minősítő vizsgára, a minősítési eljárásra történő jelentkezését a jelentkezési lap beadásával az adott év április 30-áig kezdeményezi az intézményvezetőnél, megjelölve a minősítés során elérni kívánt fokozatot, több munkakörben foglalkoztatott pedagógus esetében azt a munkakört, amely tekintetében minősítő vizsgán, minősítési eljáráson részt kíván venni, tanár munkakörben foglalkoztatott pedagógus esetén – beleértve a Gyakornok fokozatba besorolt tanárt is – az általa tanított tantárgyak közül a minősítő vizsgára, illetve a minősítési eljárásra kiválasztott tantárgyat. A tanár munkakörben foglalkoztatott pedagógus a minősítő vizsgára, minősítési eljárásra csak olyan tantárgyat választhat, amelyet a jelentkezéskor legalább heti két órában tanít.

Ha a pedagógus számára a minősítő vizsgára, minősítési eljárásra való jelentkezés kötelező, a jelentkezését az intézményvezető adatrögzítése helyettesíti azzal, hogy ez esetben is meg kell jelölni a tanár munkakörben foglalkoztatott pedagógus által a minősítő vizsgára, minősítési eljárásra e bekezdésben foglalt feltételek szerint választott tantárgyat.

Az intézményvezető a pedagógus jelentkezését május 10-éig rögzíti az OH által működtetett informatikai támogató rendszerben. Az intézményvezető a pedagógus minősítő vizsgára, minősítési eljárásra való jelentkezésének rögzítését nem tagadhatja meg.

A beérkezett jelentkezéseket az OH ellenőrzi, és az adott év május 31-éig jóváhagyja az általa működtetett informatikai támogató rendszerben.

A miniszter az OH javaslata alapján elkészített minősítési tervben minden év június 20-áig dönt a tárgyévét követő évben minősítő vizsgán, minősítési eljárásban részt vevő pedagógusokról. A miniszter a döntésről legkésőbb minden év június 30-áig az OH által működtetett informatikai támogató rendszer útján értesíti a pedagógust és az intézményvezetőt.

A minősítési tervbe fel kell venni azt a gyakornokot, aki minősítő vizsgára jelentkezett, valamint azt a pedagógust, akinek a minősítési eljárásban e rendelet szerint kötelező a részvétele. A kötelező minősítésben részt vevők felvételét követően fennmaradó, illetve az időközben – a foglalkoztatási jogviszonyuk megszűnésére vagy szünetelésére tekintettel – kiesett jelentkezők miatt felszabaduló minősítési keretszám elosztása a fővárosban és megyénként, továbbá munkakörönként arányosan, a jelentkezők szakmai gyakorlatának és a különös feltételeknek történő megfelelés figyelembevételével folyamatosan történik.

Abban az esetben, ha a köznevelési intézmény fenntartója valamely megyében vagy a fővárosban az országos átlagos intézményi és pedagógus eloszlástól eltérően az országos átlagot meghaladó mértékben tart fenn köznevelési intézményt, erre a tényre a

köznevelési intézményében foglalkoztatott pedagógusok minősítési eljárásba történő bevonása során figyelemmel kell lenni.

A minősítési tervben szereplő pedagógusok minősítésére a jelentkezést követő naptári évben kerül sor.

Az intézményvezető köteles a jelentkező minősítő vizsgán, minősítési eljárásban való részvételét biztosítani. A minősítő vizsgán, a minősítési eljárásban való részvétel napját munkaidőként kell figyelembe venni.

Az OH az általa működtetett informatikai támogató rendszer segítségével kijelöli a minősítő bizottság elnökét és köznevelési szakértő – szakértő – tagját. Az OH megkeresi a minősítő bizottság tagjainak delegálása érdekében a kijelölt felsőoktatási intézményt és a Magyar Tudományos Akadémia elnökét.

Az OH minden év július 31-éig az általa működtetett informatikai támogató rendszer útján értesíti a kijelölt szakértőket és az őket foglalkoztató intézmények vezetőit.

Az intézményvezető a kijelölt szakértők tekintetében, a központi szervezési szabályok figyelembevételével, az adott év szeptember 1-jéig az OH által működtetett informatikai támogató rendszerben rögzíti a munkahét azon napját, amikor a szakértőt a munkahelyén történő munkavégzés alól mentesíti.

Az OH az adott év november 30-áig meghatározza a minősítési tervben szereplő pedagógusok minősítő vizsgájának, minősítési eljárás esetében a portfólióvédésének időpontját, a minősítő bizottság elnökét és tagjait, majd erről az általa működtetett informatikai támogató rendszer útján értesíti az érintett pedagógust, a minősítő bizottság elnökét és tagjait, valamint a szakértőt foglalkoztató intézmény vezetőjét.

Az érintett pedagógus, a szakértő, valamint a pedagógust, a szakértőt foglalkoztató intézmény vezetője a körülmény felmerülésétől vagy annak tudomására jutásától számított öt munkanapon belül köteles értesíteni az OH-t minden olyan körülményről, amely a minősítő vizsga, minősítési eljárás lebonyolítását akadályozza vagy veszélyezteti. A minősítő vizsga, a minősítési eljárás esetében a portfólióvédés időpontját, valamint a minősítő bizottság elnökének, tagjainak kijelölését az OH indokolt esetben, az érintettekkel történő egyeztetést követően módosíthatja, erről haladéktalanul értesíti az érintetteket.

Ha a pedagógus neki fel nem róható okból nem tud részt venni a minősítő vizsgán, minősítési eljárásban, az OH új időpontot jelöl ki a számára. E szabály alkalmazásában a pedagógusnak fel nem róható ok minden olyan a részvételt gátló esemény, körülmény, amelynek bekövetkezése nem vezethető vissza a pedagógus szándékos vagy gondatlan magatartására.

A minősítő bizottság elnöke a kijelölt időpont előtt tizenöt nappal felveszi a kapcsolatot a minősítő vizsgán, minősítési eljárásban részt vevő pedagógussal, a minősítő bizottság tagjaival, a pedagógust foglalkoztató intézmény vezetőjével, és egyeztetni a minősítő vizsga, minősítési eljárás részletes menetét.

A pedagógus a jelentkezés évének november 30. napjáig feltölti a portfólióját az OH által működtetett informatikai támogató rendszerbe.

Ha a minősítési eljárás kijelölt időpontja a következő tanévre esik, a pedagógus az azt megelőző tanítási év végéig módosíthatja portfólióját, amikor a minősítésre sor kerül.

Ha a pedagógus munkaköre vagy tanár esetében az általa tanított tantárgy a jelentkezést vagy a portfólió feltöltését követően megváltozik, és ennek következtében a minősítő vizsga, a minősítési eljárás a jelentkezéskor betöltött munkakör vagy megjelölt tantárgy vonatkozásában a pedagógus véleménye szerint nem valósítható meg, a pedagógus a munkakör vagy a tanított tantárgy megváltozásától számított öt munkanapon belül, de – minősítési eljárás esetében – legkésőbb a portfólióvédés időpontja előtti harmincötödik napig köteles értesíteni az OH-t.

Az OH értesítését követően a pedagógus jogosulttá válik a megváltozott munkakör vagy tantárgy szerint a portfólióját módosítani. A módosításra legfeljebb egy hónap áll rendelkezésre, de legkésőbb a portfólióvédést megelőző huszadik napig le kell zárni a portfólió módosítását. A minősítő vizsgát, a minősítési eljárást a megváltozott munkakör vagy a tanított tantárgy tekintetében kell lefolytatni. Ha a munkakör, tanár esetében a tantárgy-változás az e bekezdésben meghatározott határidő után következik be, vagy arról a pedagógus határidőben nem értesítette az OH-t, a minősítési eljárás az adott évben nem kerül megszervezésre. Gyakornok fokozatba besorolt pedagógus esetében az OH akkor is megszervezi a minősítő vizsgát, ha a munkakör-változás, a tanított tantárgy változása későbbi időpontban következik be. A minősítő vizsgát ebben az esetben a megváltozott munkaköréről vagy tanított tantárgyról történt értesítést követő harminc napon belül megszervezi az OH.

A minősítő vizsga és a minősítési eljárás módszerei:

- a) a portfólió előzetes vizsgálata;
- b) a pedagógus által tartott foglalkozás, tanóra látogatása, értékelése, megbeszélése;
- c) az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés során látogatott foglalkozások tapasztalatainak és az összegző értékelésnek a megismerése;
- d) az intézményi önértékelés adott pedagógusra vonatkozó elemeinek megismerése;
- e) az információk értékelése, felkészülés a védés lebonyolítására, valamint;
- f) a portfólióvédés lebonyolítása.

A minősítő vizsgán, minősítési eljárásban részt vett pedagógus az értékelést követő tizenöt napon belül értékelő lapot tölthet ki a minősítő bizottság elnökéről és a szakértőkről

az OH által működtetett informatikai támogató rendszerben. Az OH által működtetett informatikai támogató rendszer az értékelő lapot elérhetővé teszi a pedagógus, a szakértő, a minősítő bizottság elnöke és a pedagógust foglalkoztató intézmény vezetője számára. A minősítő bizottság a minősítő vizsga, minősítési eljárás esetében a portfólióvédés időpontjától számított tizenöt napon belül döntést hoz. Az értékelés részletes eredményét, valamint a minősítő bizottság döntését a döntést követő öt napon belül, decemberi vizsga vagy portfólióvédés esetében legkésőbb a minősítő vizsga, a minősítési eljárás évének utolsó munkanapjáig a minősítő bizottság elnöke rögzíti az OH által működtetett informatikai támogató rendszerben. Az OH által működtetett informatikai támogató rendszer az értékelés részletes eredményét, valamint a minősítő bizottság döntését elérhetővé teszi a pedagógus és a pedagógust foglalkoztató intézmény vezetője számára.

Az OH a minősítés eredményéről az adatrögzítést követő hét napon belül tanúsítványt állít ki.

A minősítő vizsga és a minősítési eljárás – azalábbiak kivételével – a gyakornok, illetve pedagógus számára díjtalan. A díjat az állam viseli.

A megismételt minősítő vizsga, a megismételt, továbbá a nem kötelező minősítési eljárás díja a kötelező legkisebb alaphár (minimálbér) hetven százaléka, amelyet az eljárás kezdeményezőjének a minősítő vizsgát, minősítési eljárást szervező OH Magyar Államkincstárnál vezetett számlájára kell befizetnie.

A díjköteles minősítő vizsga, minősítési eljárás esetén a pedagógus díjfizetési kötelezettségét az értesítést követő tizenöt napon belül teljesíti. A díjfizetés elmulasztása esetén a jelentkezés érvénytelen, és az OH törli a jelentkezést a minősítési tervből.

A dokumentációk elkészítéséhez és az eljárási rend további részleteinek megismeréséhez sok segítséget nyújt az „Útmutató a pedagógusok minősítési rendszeréhez” Második, javított változat, amelyet az Oktatási Hivatal munkatársai állítottak össze. Elektronikus elérhetősége: http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/kiadvanyok/utmutato_pedagogusok_minositesi_rendszerehez_v3.pdf

Összefoglaló:

A fejezet összefoglalta a pedagógus-életpályamodell legfontosabb elemeit és ismertette a pedagógusok minősítési rendszerét. Ezen információk megismerése segítséget ad a mentoroknak, hogy támogassák a gyakornokokat az iskolában, elkészíthessék a saját minősítési dokumentumaikat és tanácsot tudjanak adni munkatársaiknak ezek elkészítéséhez.

ÖNELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Milyen minisztériumok játszanak meghatározó szerepet az oktatáspolitikai irányításában?
2. Magyarországon a tankötelezettség, a tanuló hányadik életévének betöltéséig tart?
3. Nevezze meg a diákok körében az elmúlt időszakban történt változásokat!
4. Milyen bemeneti képzettség szükséges a bolognai rendszerű osztott, kompetencia-alapú MA tanárképzés megkezdéséhez?
5. Igaz-e a következő állítás? „Magyarországon, ma a tanítóképzés főiskolákon történik, ahol a képzés négy évig tart”
6. Nevezze meg, mely területeken alkalmazhatók a mérnök-tanár oktatásban megszerzett ismeretek!
7. Ismertesse, hogy az osztatlan, kétszakos tanárképzésben hány félév a képzési idő, és mennyi az összegyűjtendő kreditek száma!
8. Igaz-e a következő állítás? „Az alapképzésre felvett hallgató az alapképzés szakterülete szerinti osztatlan tanárszakra a felsőoktatási intézmény tanulmányi és vizsgaszabályzatában meghatározottak szerint kérheti átvételét.”
9. Igaz-e a következő állítás? „Szakmai tanárszakon osztott képzésben a képzési idő legfeljebb 5 félév, az összegyűjtendő kreditek száma legalább 120, legfeljebb 150 kredit azzal, hogy az előzetesen megszerzett munkatapasztalat elismerése alapján az egyéni összefüggő iskolai gyakorlat időtartama 2 félév helyett lehet 1 félév.”
10. Indítható-e a képzés, amennyiben egy tanárszakon az adott felsőoktatási intézményben nincsenek meg a személyi és tárgyi feltételek?
11. Sorolja fel a Mesterpedagógus feladatait!
12. Milyen mértékű lehet a jutalom éves összege a pedagógusok számára?
13. Közreműködhet-e a szakértő, intézményvezető a Polgári Törvénykönyv szerinti hozzátartozójának minősítő vizsgáján, minősítési eljárásában?
14. Igaz-e a következő állítás? „A nemzetiségi nevelési-oktatási feladatot ellátó intézményben szakértői, szaktanácsadói feladatot ellátó pedagógus kivételével a

szakértői, szaktanácsadói feladatokat ellátó pedagógus számlával igazolt, jogos költségeinek megtérítésére tarthat igényt.”

15. Nevezze meg, milyen fontos adatokat tesz közzé az oktatásért felelős miniszter minden év február utolsó napjáig a következő naptári évre vonatkozóan!

IRODALOMJEGYZÉK

A Magyar Köztársaság Kormányának stratégiája az egész életen át tartó tanulásról. A Magyar Köztársaság Kormánya, 2005. szeptember (Elektronikus elérhetőség: www.nefmi.gov.hu/download.php?docID=415 letöltés: 2014. 12. 14.), 2005

Antalné Szabó Ágnes, Hámori Veronika, Kimmel Magdolna, Kotschy Beáta, Móri Árpádné, Szőke-Milinte Enikő, Wölfling Zsuzsanna: Útmutató a pedagógusok minősítési rendszeréhez. Második, javított változat, Oktatási Hivatal Budapest (Elektronikus elérhetőség: <http://bit.ly/1Qpbclv> letöltés: 2014. 12. 14.), 2014

Barcsák Marianna, Barlai Róbertné, Jurecz Emil, Járainé dr. Bódi Györgyi, Farkasné Egyed Zsuzsanna, Horváthné Moldvay Ilona, Virágné Nagy Éva, Ringhofer Ervin, Tóth Géza, Varga László: Országos tanfelügyelet Kézikönyv óvodák számára. Oktatási Hivatal, Budapest (Elektronikus elérhetőség: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/psze/psze_ovoda.pdf letöltés: 2014. 11. 04.), 2014

Barcsák Marianna, Barlai Róbertné, Jurecz Emil, Járainé dr. Bódi Györgyi, Farkasné Egyed Zsuzsanna, Horváthné Moldvay Ilona, Virágné Nagy Éva, Ringhofer Ervin, Tóth Géza, Varga László: Országos tanfelügyelet Kézikönyv általános iskolák számára. Oktatási Hivatal, Budapest (Elektronikus elérhetőség: http://www.belova.hu/dokumentumok/20140120/kezikonyv_orzagos_tanfelugyelet.pdf letöltés: 2014. 11. 04.), 2013

Barcsák Marianna, Barlai Róbertné, Jurecz Emil, Járainé dr. Bódi Györgyi, Farkasné Egyed Zsuzsanna, Horváthné Moldvay Ilona, Virágné Nagy Éva, Ringhofer Ervin, Tóth Géza, Varga László: Országos tanfelügyelet Kézikönyv gimnáziumok számára. Oktatási Hivatal, Budapest (Elektronikus elérhetőség: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/psze/psze_gimnazium.pdf letöltés: 2014. 11. 04.), 2014

Bollókné Panyik Ilona – Hunyady Györgyné: A tanítóképzés az integrált felsőoktatásban. (Elektronikus elérhetőség: <http://www.ofi.hu/tudastar/tanitokepzes-integralt> letöltés: 2014. 10. 04.), 2009

Brezsnyánszky László: A tanári mesterképzés kialakult rendje és első jelentkezői. *Educatio* 2009/3 pp. 335–348.

Falus Iván: A hazai tanárképzés változásai európai mérlegen. *Educatio* 2009/3 pp. 360–370.

Fokozatváltás a felsőoktatásban A teljesítményelvű felsőoktatás fejlesztésének irányvonalai. Magyar Köztársaság Kormánya (Elektronikus elérhetőség: <http://bit.ly/1na9FDP> letöltés: 2014. 12. 14.), 2014

Halász Gábor – Lannert Judit (szerk.) Jelentés a magyar közoktatásról – 1995. Országos Közoktatási Intézet. Budapest, 1996

Halász Gábor: Oktatáspolitikai Magyarország 1990 és 2005 között. In „Szakpolitikák a rendszerváltás utáni Magyarországon 1990–2006” Rejtjel politológia könyvek. Rejtjel Kiadó. 169–237. o. szerk. Pesti Sándor) (Elektronikus elérhetőség: <http://bit.ly/22uzSuB> letöltés: 2014. 11. 22.), 2006

Hunyady György: A Bologna-rendszerű tanárképzés hazai vitapontjai: a kilengő mérlegelés. *Educatio* 2009/3 pp. 317–334.

Kotschy Beáta: Új elemek a tanárképzés rendszerében. *Educatio* 2009/3 pp. 371–378.

Kovácsné Duró Andrea: A pedagógusképzés jövője. (Elektronikus elérhetőség: <http://www.ofi.hu/tudastar/pedagoguskepzes-jovoje> letöltés: 2014. 11. 16.), 2009

Kozma Tamás: Tanárképzés a Bologna-folyamatban. *Educatio*, 2009/3 pp. 273–278.

Kövér Sándorné: Óvóképzésünk múltjának néhány mának szóló tanulsága. In: Varga Gyula (szerk.) ... Amit a tükör önmaga teremt. HWIPF Hajdúböszörmény 4–16. pp., 1996

Milotay Nóra: Az Európai Unió Pedagógusképzési és Továbbképzési politikája. *Educatio*, 2004/3. pp. 431–440. (Elektronikus elérhetőség: <http://www.epa.hu/01500/01551/00029/pdf/978.pdf> letöltés: 2014. 11. 15.), 2004

Nagy Mária: Tanárképzés és a Bologna-folyamat. *Educatio*, 2009/3 pp. 306–316.

Nagy Péter Tibor: Egységesülő képzés – differenciált tanártársadalom. *Educatio* 2009/3 pp. 291–305.

Önértékelési kézikönyvek (módosított, második kiadás) Oktatási Hivatal (Elektronikus elérhetőség: http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/kiadvanyok/oner-tekeles_szerkesztoi_eloszo.pdf letöltés: 2016. 04. 13.), 2016

Pedagógusképzés „a magyar bolognai rendszerben” A Nemzeti Bologna Bizottság Pedagógusképzési Albizottságának válogatott dokumentumai 2003 — 2010. Szerkesztette: Hunyady György ELTE Eötvös Kiadó, ISBN 978 963 312 019 4 p. 640 (Elektronikus elérhetőség: <http://keszei.chem.elte.hu/Bologna/MaPedBoHunyady.pdf> letöltés: 2014. 11. 16.), 2010

Sáska Géza: Az egységes tanárképzés formálásának pedagógiai és politikai kultúrája. *Educatio*, 2009/3 pp. 349–359.

Tanfelügyeleti kézikönyvek (módosított, harmadik kiadás) Oktatási Hivatal (Elektronikus elérhetőség: http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/kiadvanyok/tanfelyeleti_kezikonyv_eloszo.pdf letöltés: 2016. 04. 13.), 2016

1993. évi LXXVI. törvény a szakképzésről (Elektronikus elérhetőség: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=19412.30207 letöltés: 2014. 11. 15.), 2014

1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról (Elektronikus elérhetőség: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=19431.254230 letöltés: 2014. 11. 15.), 2014

1993. évi LXXX. törvény a felsőoktatásról

1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról (Elektronikus elérhetőség: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=17120.315683 letöltés: 2016. 04. 04.), 2016

2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről (Elektronikus elérhetőség: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139866.294086 letöltés: 2016. 04. 04.), 2016

2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről (Elektronikus elérhetőség: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139880.293985 letöltés: 2016. 04. 04.), 2016

2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról (Elektronikus elérhetőség: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=142941.314845 letöltés: 2016. 04. 04.), 2016

2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről (Elektronikus elérhetőség: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=161144.293990 letöltés: 2016. 04. 04.), 2016

283/2012. (X. 4.) Korm. rendelet a tanárképzés rendszeréről, a szakosodás rendjéről és a tanárszakok jegyzékéről. (Elektronikus elérhetőség: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=154907.314267 letöltés: 2016. 04. 04.), 2016

326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról. (Elektronikus elérhetőség: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=162771.291860 letöltés: 2016. 04. 04.), 2016

8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről. (Elektronikus elérhetőség: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=158734.254089 letöltés: 2016. 04. 04.), 2016